

Monitooringuaruanne
Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013
rakendamisest perioodil 2007-2009

Keskkonnaministeerium
Mai 2010

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Aruande koostamise alused.....	5
3. Keskkonnategevuskava täitmine aastatel 2007-2009.....	6
Valdkond 1. Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine.....	6
1.1 Jäätmekäitluse korraldamise pikaajaline kavandamine.....	6
1.2 Pinna- ja põhjavee seisundi säilitamise ning parandamise tegevusprogrammide väljatöötamine ja rakendamine.....	8
1.3 Maavarad.....	10
1.4 Mets.....	11
1.5 Kalad.....	12
1.6 Ulukid.....	14
1.7 Muld ja 1.8 Maakasutamine.....	14
Loodusvarade säästliku kasutamise ja jäätmetekke vähendamise valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang.....	15
Valdkond 2. Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine.....	16
2.1 Maastikud.....	16
2.2 Bioloogiline mitmekesisus.....	17
Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamise valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang.....	19
Valdkond 3. Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet.....	20
3.1 Energia tootmine.....	20
3.2 Energia tarbimine.....	22
3.3 Osoonikihi kaitse.....	24
3.4 Transport.....	25
Kliimamuutuste leevendamise ja õhu kvaliteedi valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang.....	27
Valdkond 4. Keskkond, tervis ja elukvaliteet.....	27
4.1 Väliskeskkond.....	27
4.2 Siseruum.....	29
4.3 Toit.....	30
4.4 Joogi- ja suplusvesi.....	31
4.5 Jääkreostus.....	32
4.6 Elanike turvalisus ja kaitse.....	33
Keskkonna, tervise ja elukvaliteedi valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang.....	34
Valdkond 5. Keskkonnakorraldus (kõiki valdkondi toetavad korralduslikud tegevused).....	34
Keskkonnakorralduse valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang.....	36
4. Kokkuvõte.....	37

1. Sissejuhatus

Keskkonnakaitse strateegilise planeerimise põhieesmärk on tagada loodust oluliselt kahjustamata, maastike ja elustiku mitmekesisust säilitades ning majanduse arengutaset arvestades inimest rahuldav tervislik keskkond ja majanduse arendamiseks vajalikud ressursid. Eesti keskkonnakaitse pikaajalised arengusuunad on Riigikogu 2007. a 14. veebruari otsusega heaks kiidetud Eesti keskkonnastrateegias¹ (edaspidi *KS 2030*) ja määratud aastani 2030. *KS 2030* juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia “Säästev Eesti 21” põhimõtetest, loob ühtse raamistiku keskkonna valdkonna alamvaldkondade kooskõlaliseks ja tasakaalustatud arenguks ning lõimib teisi keskkonnapoliitika eesmärkidega seotud valdkondi.

Keskkonnastrateegia eesmärkide elluviimiseks perioodil 2007–2013 on koostatud rakendusplaan – Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013 (edaspidi *KTK 2007–2013*)², mille Vabariigi Valitsus kiitis heaks 22. veebruari 2007. a korraldusega nr 116. Selles on detailsemalt määratud keskkonnastrateegia elluviimiseks kavandatud tegevus, vastutajad, tähtajad ja finantsvahendid.

Teatud osa *KTK*-s aastateks 2007–2013 planeeritud tegevusest on seotud Euroopa Liiduga (edaspidi *EL*) ühinemisel võetud kohustuste täitmisega, samuti mitmesuguste rahvusvaheliste lepingutega seatud eesmärkide saavutamise – näiteks prügilate sulgemise ja korrastamise, veekogude hea seisundi tagamise, kliimamuutustega kohanemise, looduse mitmekesisuse säilitamisega. Riigi jaoks oluline tegevus on näiteks rikutud alade korrastamine, energia tarbimise ja säästva transpordiga seotud eesmärkide saavutamine. Olulisem ja suuremaid investeeringuid nõudev *KTK 2007–2013* kohane tegevus on kavandatud kombineeritud rahastamisega mitmest eri allikast – *ELi* tõukefondidest, riigieelarvest, kohalike omavalitsuste eelarvetest, ettevõtete omavahenditest.

KTK on koostatud ajavahemikuks 2007-2013. Selle perioodi jooksul on vastavalt kehtivale keskkonnategevuskavale kohustus kaks korda läbi viia *KTK* rakendamise põhjalik monitooring – aastal 2010 (monitooringuperiood 2007-2009) ja aastal 2013 (monitooringuperiood 2010-2012) ning esitada sellekohane koondaruanne Vabariigi Valitsusele. Käesolev monitooringuaruanne annab ülevaate Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013 rakendamisest 2007-2009 perioodil. Erinevalt eelnevatest aastatest ei koostatud 2009. aastal eraldi tegevuste elluviimise aruannet nagu 2007. ja 2008. aastal, kuna 2009. aasta aruandlus on liidetud käesolevasse monitooringuaruandesse. Läbiviidud monitooringu tulemusel uuendati *KTK*. Uuendatud keskkonnategevuskava oli ajavahemikul 07.04.2010-23.04.2010 osalusveebis (<https://www.osale.ee/konsultatsioonid/?page=consults&id=146>) arvamuste avaldamiseks ja kommenteerimiseks.

2009. aastaks on mitmed *KTK*-s kajastatud tegevused ellu viidud ning uuendatud *KTK*-s on need märgitud lõpetatuks. Need tegevused on:

- 1) „Nitraaditundliku ala tegevuskava 2004 - 2008 rakendamine“
- 2) „Nitraaditundliku ala tegevuskava täiendamine/uuendamine“
- 3) „Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015 koostamine“
- 4) „Rahvusvaheliselt tunnustatud sertifitseerimisskeemide Eesti standardite väljatöötamise aastaks 2009 toetamine ja säästva metsanduse propageerimise toetamine“
- 5) „Harrastuskalapüügiks sobivate veekogude ja rannikualade määratlemine“

1 Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030: <https://www.riigiteataja.ee/ert/get-attachment.jsp?id=12793882>. (RTI, 01.03.2007, 19, 96)

2 Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013: <http://www.envir.ee/2851>

- 6) „Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007-2013“ koostamine“
- 7) „Kasvuhoonegaaside (KHG) vähendamise kava uuendamine“
- 8) „Saaste vähendamise kava koostamine“
- 9) „Kütuse- ja energiamajanduse pikaajalise riikliku arengukava koostamine“
- 10) „Eesti elektrimajanduse arengukava koostamine“
- 11) „Energia impordi/eksporti põhimõtete kujundamine“
- 12) „Osoonikihti kahandavate ainete järkjärgulise käibelt kõrvaldamise plaani ülevaatamine“

Aruanne koosneb neljast peatükist. Teises peatükis on toodud aruande koostamise alused. Kolmas peatükk annab detailsema ülevaate KTK 2007–2013 täitmise tulemustest viies valdkonnas monitooringuperioodil 2007-2009 ning hindab KS 2030 eesmärkide poole liikumise tulemuslikkust ja iga valdkonna sotsiaal-majanduslikku mõju. Viimases ehk neljandas peatükis esitatakse kokkuvõtte.

Iga valdkonna kohta on koostatud ülevaatlik sotsiaal-majandusliku mõju hinnang. Sotsiaalse mõju hindamise eesmärgiks on hinnata, millised sotsiaal-majanduslikud grupid ühiskonnas mingist poliitikameetmest võivad või kaotavad, milles see väljendub ja kas see on avalikes huvides. Sotsiaalse mõju all peetakse silmas igasuguseid riikliku või erasektori meetmete poolt põhjustatud tagajärgi elanikkonnale, mis muudavad seda, kuidas inimesed elavad, töötavad, suhtlevad, tarbivad, rahuldavad oma vajadusi ning tulevad toime ühiskonnaliikmetena. Analüüs haarab ka mõju kultuurile, sh muutustele normides, väärtustes, uskumustes või inimeste arusaamadele neist endist või ühiskonna toimimisest. Majandusliku mõju hindamise eesmärgiks on hinnata, millised sotsiaalsed grupid, ettevõtted, majandussektorid või asutused ühiskonnas mingist poliitikameetmest võivad või kaotavad, milles see väljendub ja kas see on avalikes huvides. Majanduslik mõju ilmneb kui peale sekkumist leiavad aset muutused teenuste või toodete tootmises, jaotamises või tarbimises. Majanduslikult võivad mõjutatud olla nii üksikindiviidid, perekonnad, organisatsioonid ning riik tervikuna³.

3 Õigusaktide mõjude analüüsi süsteemi loomiseks justiitsministri poolt moodustatud töögrupp

2. Aruande koostamise alused

KTK 2007-2013 vastutavad täitjad on Keskkonnaministeeriumi struktuuriüksused ja valitsemisala asutused (Keskkonnaamet, Keskkonnateabe Keskus, Keskkonnainspeksioon), Sotsiaal-, Sise-, Majandus- ja Kommunikatsiooni-, Põllumajandus- ning Haridus- ja Teadusministeerium, kohalikud omavalitsused (edaspidi *KOV*) ja nende liidud, ettevõtted, ülikoolid (Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool) ja teised organisatsioonid (Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ, Eesti Geoloogiakeskus OÜ, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit jt).

Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013 tegevuste eest vastutavad ministeeriumid ja kohalikud omavalitsused esitasid Keskkonnaministeeriumile täidetud küsimustiku ja tegevuste rahastamistabelid, informeerides 2009. a ellu viidud tegevustest ja nende tulemuslikkusest KTK raames ning 2009. a toimunud tegevuste rahastamisest. Samuti anti hinnang millised olid kõige tähelepanuväärsemad tegevused perioodil 2007-2009, mis aitasid enim saavutada Eesti keskkonnanstrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärgid ning esitati omapoolsed uuendustepanekud. KTK täitmise kohta laekus informatsioon 40-lt kohalikult omavalitsuselt, mis on 17,6% KOV-dest.

Käesolev monitooringuaruanne on koostatud KTK vastutavate täitjate 2007-2009. aastatel esitatud informatsiooni põhjal, mida on analüüsitud valdkondade kaupa olulisemate mõõdikute põhjal. Aruandesse on koondatud antud kontekstis olulisemad ja kaalukamad tegevused. KTK täitmise monitooringuaruanne 2007-2009. aastate kohta järgib KTK 2007-2013 struktuuri. Käsitletavad teemad on järgmised:

- **Loodusvarade säästev kasutamine ja jäätmetekke vähendamine**, sh jäätmekäitluse korraldamise pikaajaline kavandamine (1.1⁴); pinnavee ja põhjavee seisundi säilitamiseks ning parandamiseks vajalike tegevusprogrammide väljatöötamine ja rakendamine (1.2); maavarade (1.3), metsa (1.4), kalade (1.5), ulukite (1.6), mulla (1.7) ja maa (1.8) kasutamine.
- **Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine**, sh maastikud (2.1) ja elustiku mitmekesisus (2.2). Tegevuse 2.1 all käsitletakse ka keskkonnahariduse temaatikat.
- **Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet**, sh energia tootmine (3.1), energia tarbimine (3.2), osoonikihi kaitse (3.3) ja transport (3.4).
- **Keskkond, inimese tervis ja elu kvaliteet**, sh väliskeskkond (4.1), siseruum (4.2), toit (4.3), joogi- ja suplusvesi (4.4), jääkreostus (4.5) ning inimese turvalisus ja kaitse (4.6).
- **Keskkonnakorraldus**, sh keskkonnajuhtimissüsteemide arendamine (5.1), keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise süsteemi täiustamine ning jätkusuutlikkuse tagamine (5.2), keskkonnatehnoloogia-alase innovatsiooni arendamine (5.3), seiremehhanismide arendamine (5.4), avalikus sektoris keskkonnahoidlike ning jätkusuutlike riigihangete süsteemi korraldamine ja rakendamine (5.5).

4 Teemade taga sulgudes olevad numbrid tähistavad KTK 2007-2013 tegevuse alaliikide numeratsiooni.

3. Keskkonnategevuskava täitmine aastatel 2007-2009

Valdkond 1. Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine

1.1 Jäätmekäitluse korraldamise pikaajaline kavandamine

29.05.2008 kiitis Vabariigi Valitsus heaks Riigi jäätmekava 2008–2013 ja selle rakendusplaani. Jäätmekava põhieesmärk on jäätmete ladestamise vähendamine, jäätmete taaskasutamise suurendamine ning tekkivate jäätmete ohtlikkuse vähendamine, et negatiivne mõju keskkonnale oleks minimaalne.

Kõik nõuetele mittevastavad prügilad on suletud õigeaegselt, sulgemise tähtaeg oli 16.07.2009. 2007. a suleti 3 nõuetele mittevastavat prügilat (Emmaste prügila Hiiumaal, Rakke prügila Lääne-Virumaal, Pullapää prügila Läänemaal) ning korrastati 10 suletud tavajäätmeprügilat (sh Paldiski, Moora, Narva, Kotinuka, Häädemeeste, Kilingi-Nõmme jt). 2008. aastal suleti kaks tavajäätmeprügilat. 2009. a suleti 10 tavajäätmeprügilat (Oru, Käina, Sillamäe, Sõmeru, Adiste, Kudjapää, Aardlapalu, Valga, Viljandi ja Räpo). 2009. a seisuga jätkavad tööd 6 tavajäätmeprügilat ja 7 ohtlike jäätmete prügilat. 2007. aasta lõpus valmis AS Viru Keemia Grupi uus poolkoksi ladestusala, mis on esimene EL nõuetele vastav põlevkivijäätmete ladestusala Eestis. Prügila maksumuseks kujunes ettevõtte andmetel ligi 30 mln krooni. 2008. aasta 1. jaanuarist hakkas Jäätmeseaduse alusel kehtima sortimata olmejäätmete prügilasse ladestamise keeld. Võrreldes 2007. aastaga oli 2008. aastal liigiti kogutud olmejäätmete osakaal protsendi võrra langenud. Samas oli ladestatud olmejäätmete osakaal suurenenud 5% võrra. Põhjus vastupidises suunas liikumises on majanduslanguse oluline mõju jäätmetekkele. Hetkel areneb jõudsalt biolagunevate jäätmete eraldi kogumine. Kohalikud omavalitsused on tegemas järjest enam koostööd kohalike reoveepuhastitega biolagunevate jäätmete kooskäitlemiseks reoveesetega, lisandunud on mitmed omavalitsused, kes oma territooriumil on kehtestanud kohustuse koguda eraldi köögi- ja sööklajajäätmed.

Jäätmete liigiti kogumist ja taaskasutamist aitavad edendada ka Pakendiseadusega 2009. aasta algusest rakendunud kõrgemad pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud, samuti kõigile pakenditele laienenud pakendiaktsiis ning saastetasumäärade kasv mitmete jäätmeliikide kõrvaldamisel. Jäätmete kasutamisele energia tootmiseks aitab suuresti kaasa 2009. aasta lõpuks vastu võetud otsus rajada Iru jäätmete masspõletusjaam.

Keskkonnaministeeriumi tellimusel valmis 2009. a töö „Prügilasse jäätmete vastuvõtmise kriteeriumid ja kord (juhised jäätmete prügilakõlblikkuse hindamiseks)“. Juhendmaterjal selgitab ja pakub Eesti jaoks sobivaimad lahendused ladestatavate jäätmete prügilakõlblikkuse määramise osas. Antud töö põhjal koostab keskkonnaministeerium tegevuste juhendid jäätmetekitajatele, prügilate käitajatele, analüüsi teostajatele ning järelevalvega seotud isikutele ladestatavate jäätmete prügilakõlblikkuse määramisel. 03.08.2009. allkirjastati meetme „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine“. Meetme raames antakse KOV-idele toetust jäätmekäitluskeskuse, ümberlaadimisjaama või jäätmejaama rajamiseks, mille abikõlblike kulude suurus on vähemalt 5 miljonit krooni. 2009. a seisuga on Eestis rajatud kokku ca 60 suuremat jäätme- ja ümberlaadimisjaama.

Olemasolevate nõuetele vastavate prügilate laiendamist toetav määrus allkirjastati 13.04.2009. Toetust antakse jäätmekäitluskeskustele, mis teenindavad alates 16. juulist 2009 Kagu-Eestit ning taotlusi saavad esitada kohalike omavalitsuste üksuste poolt asutatud juriidilised isikud. Taotlusvoor kuulutati välja 08.07.2009, taotlusi võeti vastu 19.10.2009. Tähtjaks laekus üks taotlus. Toetamaks nõuetele mittevastavate tavajäätmeprügilate sulgemist allkirjastati 13.03.08 Keskkonnaministri määrusega meede „Nõuetele mittevastavate tavajäätmeprügilate sulgemine“, mis jõustus 29.05.2008 pärast riikliku jäätmekava kehtestamist Vabariigi Valitsuse poolt. 31.08.09 allkirjastati meetme määruse muudatus, millega muudeti taotluste esitamine jooksvaks. 2009. aastal tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *KIK*) kokku 11 positiivset taotlusotsust. Meetme „Põlevkivitööstuse nõuetele mittevastavate prügilate sulgemine ja korrastamine“ raames rahuldati kaks taotlust: „Tööstusjäätmete ja poolkoksi prügila sulgemine Kiviõlis“ ja „Tööstusjäätmete ja poolkoksi prügila sulgemine Kohtla-Järvel“. Ida-Virumaa tööstusjäätmete prügilad on plaanis sulgeda hiljemalt 2013. aasta 16. juuliks.

Kui 2007. a alguses oli korraldatud jäätmevedu rakendunud vaid umbes 40% omavalitsustes, siis 2008. a lõpuks oli see näitaja kasvanud 70%-le kohustust omavatest omavalitsustest. Pooltel omavalitsustel on korraldatud toimiv jäätmevedu, mis aitab kaasa ebaseadusliku jäätmekäitluse vähenemisele. Kuid jätkuvalt on veel omavalitsusi, kes vaatamata kohustusele ei ole üle läinud korraldatud jäätmeveole. Omavalitsustes, kus see juba korraldatud, jätkub konkursite korraldamine vastavalt seatud perioodidele. Probleemina võib esile tuua korraldatud jäätmeveoga seotud elanike osakaalu, vaid 55% 94% asemel. Väikest osakaalu seletab omavalitsuste liiga leebe poliitika elanike kohustuslikust jäätmeveost vabastamisel.

Oluline roll elanikkonna keskkonnateadlikkuse tõstmisel ning prügistamisele tähelepanu tõmbamisel oli kodanikualgatusel teoks saanud üle-eestilisel prügikoristuskampanial „Teeme Ära 2008“, mida rahastati peamiselt KIK-i vahenditest.

KIK keskkonnateadlikkuse alamprogrammist jagati 2009. aastal toetust 9 projektile. Keskkonnaministeeriumi koordineerimisel viidi esmakordselt läbi jäätmetekke vältimist ja vähendamist propageeriv teavituspäev, mis toimus samaaegselt 10 Euroopa riigis. Päeva jooksul pöörati konkreetsete ürituste ning meedia kaudu tähelepanu jäätmetekke vältivatele ja vähendavatele võimalustele ja osutati jäätmetekke ja tarbimise liigsele omavahelisele seotusele. Teisisõnu tuletati meelde säästva tarbimise põhimõtteid. Keskkonnaamet (edaspidi *KA*) laiendab järjepidevalt teemade ulatust lastele-noortele suunatud jäätmealases õppeprogrammis. Jäätmete sortimist käsitlevale programmile lisandus 2009. aasta jäätmetekke vähendamist käsitlev programm koos infovihikuga. Lisaks korraldab KA erinevaid keskkonnateadlikkust tõstvaid üritusi (matkad, infopäevad jms), annab välja infovoldikuid ja keskkonnaharidusalast lehte. KA keskkonnahariduse osakonna andmetel osales 2009 aastal korraldatud üritustel/õppeprogrammides üle 20 tuhande inimese.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust.*** Tekkivate jäätmete ladestamise vähenemisele aitavad kaasa mitmed jäätmetekke vältimist ja vähendamist propageerivad kampaniad ning jäätmete liigiti kogumisele ja taaskasutamisele suunatud tegevused. Suurima kaaluga on sortimata olmejäätmete prügilatesse ladestamise keeld, mis pikas perspektiivis vähendab kogu ladestatud prügi hulka. Keskkonnateadlikkusele mittevastavate prügilate sulgemine on vähendanud tekkivate jäätmete ohtlikkust, kuna jäätmeid ei saa enam ladestada keskkonnoohtlikult.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **Keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate tähtaegne sulgemine, mis vähendab oluliselt prügilate keskkonnamõju, kuna vanad keskkonnaohtlikud prügilad suletakse ning uute ehitamisel kasutatakse keskkonnanahoidlikke tehnoloogiaid.**
- **Kohtla-Järve ja Kiviõli poolkoksi prügilate sulgemis- ja korrastustööde taotluste rahuldamine. Tegemist on kõige suurema mahu ja kuludega keskkonnanõuetele mittevastavate ohtlike jäätmete prügilatega, mille rahastamine toimub Ühtekuuluvusfondi vahenditest.**
- **Pakendiseadusega rakendusid alates 2009. aastast pakendijäätmetele kõrgemad taaskasutamise sihtarvud, mis edendab jäätmete liigiti kogumist ja taaskasutamist.**

1.2 Pinna- ja põhjavee seisundi säilitamise ning parandamise tegevusprogrammide väljatöötamine ja rakendamine

15. novembril 2007 kiitsid Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse komisjoni (edaspidi *HELCOM*) riigid heaks Läänemere tegevuskava aastateks 2008–2011, mistõttu edaspidi karmistuvad reovee puhastamise nõuded, senisest tõhusamalt tuleb reoveest äraastada fosfor. Läänemere tegevuskava rakendamise plaani aastateks 2008–2011 kiideti Vabariigi Valitsuse poolt protokollilise otsusega heaks 11. detsembril 2008. Tegevuskava eesmärk on Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse komisjoni Läänemere tegevuskavas püstitatud eesmärkide saavutamiseks kokkulepitud tegevuse täpsustamine ja jaotamine ministeeriumide vahel toimingutena, mis võimaldaksid riikide tasandil ellu rakendada *HELCOM*-i merekeskkonna kaitse alaseid meetmeid aastatel 2008–2011.

10. juunil 2009. aastal võttis Euroopa Komisjon vastu Euroopa Liidu Läänemere strateegia ja selle tegevuskava. Euroopa Nõukogu kinnitas strateegia oktoobris 2009. Läänemere strateegia eesmärk on koordineerida Läänemere riikide, regioonide, Euroopa Liidu, Balti regiooni organisatsioonide, institutsioonide ja valitsusväliste asutuste tegevust edendamaks Läänemere piirkonna tasakaalustatud arengut. Strateegia 4 nurgakivi on muuta Läänemere piirkond:

- 1) Keskkonda säästvamaks (nt merereostuse vähendamine)
- 2) Jõukamaks (nt innovatsiooni edendamine väikese ja keskmise suurusega ettevõtetes)
- 3) Kättesaadavamaks ja atraktiivsemaks (nt paremad transpordiühendused)
- 4) Ohutumaks ja turvalisemaks (nt õnnetustele reageerimise parandamine)

1. aprillil 2010 kinnitati kõigi Eesti vesikondade (Lääne-Eesti, Ida-Eesti ja Koiva vesikond) veemajanduskavad. 2008. a lõpu seisuga olid kinnitatud kõik (va Mustjõe) alamvesikondade veemajanduskavad (Pandivere põhjavee, Pärnu, Viru, Läänesaarte, Harju, Matsalu, Peipsi ja Võrtsjärve alamvesikondade veemajanduskavad). 2009. aastal alustatud Mustjõe alamvesikonna veemajanduskava eelnõu koostamine lõpetati, kuna Koiva vesikond katab ka Mustjõe alamvesikonna territooriumi ja edaspidi käsitletakse Mustjõe alamvesikonna veemajanduspiirkonda Koiva alamvesikonnana ja Koiva vesikonnana.

Nitraaditundliku ala tegevuskavas (edaspidi *NTA*) aastateks 2004–2008 planeeritud tööd viidi 2008. aastal edukalt lõpule. Tagati veehaarete toitealade piisav kaitse ning üksiktarbijate tervisele ohutu

joogivesi. Piirkondades, kus looduslikud tingimused ei võimalda maapinnalähedase põhjaveekihi reostumist vältida konkurentsivõimelise tootmise säilitamise hinnaga, rakendati kompenseerivaid abinõusid (üksikkaevude asendamist). Intensiivistuva põllumajandustootmisega piirkondades on pinna-veekogudes nitraatiooni keskmised sisaldusnäitajad alla 25 mg/l⁵. Maapinnalähedase põhjavee kvaliteet vastab tervikuna nõuetele, probleeme on üksikute piirkondadega (Adavere–Esku, Avanduse–Simuna), kus nitraatiooni sisaldus võib hakata lähenema keskkonnapiirnормile, milleks on 50 mg/l. 2009. aastal koostati ning Vabariigi Valitsuse 29.12.2009 korraldusega nr 589 kinnitati „Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala tegevuskava aastateks 2009–2011“. Antud tegevuskava alusel (periood 2009-2011) on 2009. aastal alustatud järgmiste tegevuskavas ettenähtud tegevustega: 1) suurtootmise mõju uuring põhja- ja pinnaveele; 2) loomafarmide keskkonnanõuetele vastavuse inventeerimine; 3) nitraadinõukogu tegevus. Kuna tegevused „NTA 2004-2008 rakendamine“ ja „NTA täiendamine/uuendamine“ on täielikult ellu viidud, siis märgitakse antud tegevused uuendatud KTK-s lõpetatuks.

2009. aastal alustati „Vette suunatavate fenoolide heidete vähendamise riikliku programmi aastateks 2004-2014“ uuendamiseiga. Korrigeeritud programmi eelnõu saadetakse 2010. a alguses ministeeriumitele kooskõlastamiseks ja seejärel esitatakse Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks. Ühealuseliste fenoolide aastane heitekogus 2008. a oli 1,6 tonni ning 2009. aastal oli see näitaja sama. 2014. aastaks on eesmärk vähendada ühealuseliste fenoolide aastast heitekogust ühe tonnini aastas.

2009. aastal koostati KIK-i taotlused järgmise tööde rahastamiseks: „Direktiivi „Veekeskkonnakvaliteedi standardite kinnitamine“ täitmiseks uuringu korraldamine prioriteetsete ainete sisalduse määramiseks vee elustikus ja põhjasetetes,“ ja „Direktiivi „Veekeskkonna keskkonnakvaliteedi standardite kinnitamine“ täitmiseks prioriteetsete ainete inventuuri ning seirekorralduse analüüsi korraldamine“. Mõlemad taotlused said positiivse rahastamisotsuse ning riigihanked viiakse läbi ja töödega alustatakse 2010. aasta I poolaastal.

Vee seisundi hindamissüsteemide väljatöötamiseks ja kehtestamiseks on välja töötatud ja vastu võetud keskkonnaministri 28. juuli 2009. a määrus nr 44 „Pinnaveekogumite moodustamise kord ja nende pinnaveekogumite nimestik, mille seisundiklass tuleb määrata, pinnaveekogumite seisundiklassid ja seisundiklassidele vastavad kvaliteedinäitajate väärtused ning seisundiklasside määramise kord“ ja keskkonnaministri 29. detsembri 2009. a määrus nr 75 „Põhjaveekogumite moodustamise kord ja nende põhjaveekogumite nimestik, mille seisundiklass tuleb määrata, põhjaveekogumite seisundiklassid, põhjaveekogumite seisundiklassidele vastavad keemiliste näitajate väärtused ja koguseliste näitajate tingimused, põhjavee kvaliteedi piirväärtused, põhjavee saasteainesisalduse läviväärtused ning põhjaveekogumi seisundiklassi määramise kord“.

Suuresti tänu Euroopa Liidu tõukevahendite (Ühtekuuluvusfondi, ISPA) ja KIK investeeringutele vee- ja reoveeinfrastruktuuri ajakohastamiseks ning laiendamiseks on paranenud elanikkonna varustatus kvaliteetse joogiveega ning reovee kokkukogumine ja nõuetekohane puhastamine. Kuid mitmel reoveekogumisalal, mille reostuskoormus ületab 2000 inimekvivalenti, on seniajani korraldamata reovee nõuetekohane kogumine ja puhastamine. 2009. aastal vastas 60 reoveekogumisalast nõuetele ainult 35.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Saavutada pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea.***

5 Nitraatiooni sisaldus 35 mg/l põhjaveekogumis on piiriks, mille ületamise puhul on soovitatav rakendada täiendavaid veekaitsemeetmeid põhjaveekogumi seisundi edasise halvenemise (reostumise) vältimiseks

Vesikondade ja alamvesikondade majandamiskavade kinnitamine loob eeldused pinnavee ja põhjavee korrektsele majandamisele ning vee hea seisundi saavutamisele. Seega on antud tegevus kõige kaalukam KS eesmärgi poole liikumiseks. Nitraaditundliku ala tegevuskava rakendamise tulemusel vastab maapinnalähedase põhjavee kvaliteet tervikuna nõuetele ja on saavutatud põhjavee hea seisund ühes kõige ohustatuma põhjaveega alal. Hinnanguliselt on antud alamvaldkonnas läbiviidud tegevused toetanud KS eesmärgi saavutamist.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärke saavutada:

- **Vesikondade ja alamvesikondade veemajanduskavade kinnitamine. Veemajanduskavades planeeritakse vee kaitse ja kasutamise abinõud.**
- **Pinnavee ökoloogilise seisundi määramise kriteeriumide defineerimine ja esimene katseline pinnaveekogumite seisundi määramine.**
- **Hinnatavate pinnaveekogumite arvu optimeerimine ja fikseerimine esimese veemajanduskava perioodi jaoks.**

1.3 Maavarad

Loodusvarade säästliku kasutamise tagamiseks on koostatud mitmeid arengukavasid, mis määravad ära teatud valdkonna arengusuunad, eesmärgid ja nende saavutamiseks vajalikud meetmed ning tegevused. Arengukavade alusel korraldatakse loodusvarade säästlikku ja seeläbi ka jätkusuutlikku kasutamist pikas perspektiivis.

21. oktoobril 2008 kinnitas Riigikogu „Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008–2015“. Arengukava on strateegiline lähtedokument põlevkivisektori arendamiseks järgmise kaheksa aasta kestel, milles sätestatakse valdkonna üksikküsimuste lahendamise suunad ja põhimõtted. Arengukava kohaselt kehtestatakse esialgseks põlevkivi kaevandamismahu piiriks kuni 20 mln tonni aastas. Põlevkivi kaevandamise mahud aastatel 2007-2009 on olnud kaevandamismahu piirist väiksemad. Kuna „Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008-2015 koostamine“ on täies mahus ellu viidud, siis märgitakse antud tegevus uuendatud KTK-s lõpetatuks.

2008. a juunis kiitis Vabariigi Valitsus heaks „Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010–2020“ koostamise ettepaneku. Arengukava koostamise vajaduse on tinginud eelkõige maavarade suurenenud tarbimine ja sellega kaasnevad probleemid, mille lahendamine vajab riiklikku regulatsiooni. Arengukava heakskiitmine Vabariigi Valitsuse poolt on edasi lükkunud suure avaliku huvi tõttu ning plaanitakse heakskiitmiseks esitada 2010. a jooksul.

2007. a alustati Eesti turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise kontseptsiooni eelnõu väljatöötamist ning teostati eeltööd arengukava koostamiseks vajalikeks alusuuringuteks. 2008. aastal lõppes ka Eesti mahajäetud turbaalade revisjon kõigis 15 maakonnas, mille alusel koostatakse turbaalade kaitse ja säästliku kasutamise kontseptsioon. Turba kaevandamise ja kasutamise riikliku arengukava koostamise alustamine on 2009. a seisuga edasi lükkunud, kuna mitu uurimistööd antud valdkonnas on veel pooleli (näiteks Eesti märgalade inventeerimine, katsetööd kaevandatud turbaalade katmiseks turbasammaldega jne).

2009. a alustati “Maapõue kasutamise ja kaitse alused” eelnõu koostamist, mille alusel hakatakse välja töötama uue maapõueseaduse (edaspidi MPS) eelnõud. 2010. a on kavas eelpool nimetatud dokumendi avalikustamine ja eelnõu viimistlemine. Paralleelselt MPS eelnõu koostamisega on

kavas luua ka maardlate hindamise metoodika ja korra eelnõu.

2009. a seisuga pole alustatud veel mineraaltoorme andmebaasi ajakohastamist keskkonnaregistris ja keskkonnasõbralike tehnoloogiate kasutuselevõttu.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Maavarade keskkonnasõbralik kaevandamine, mis säästab vett, maastikke ja õhku, ning maapõueressursi efektiivne kasutamine minimaalsete kadude ja minimaalsete jäätmetega.*** Maavarade keskkonnasõbralikku kaevandamist ja maapõueressursi efektiivset kasutamist on aidanud tagada koostatud põlevkivi arengukava rakendamine ja koostamisel oleva ehitusmaterjalide arengukava rakendamine tulevikus. Maavarade jätkusuutliku ja keskkonda säästva kasutamisega on üldiselt tagatud KS eesmärgi saavutamine ning võib öelda, et valitud tegevused on olnud sobivad ning aktuaalsed.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmarke saavutada:

- „Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008–2015“ kinnitamine 2008. aastal.
- “Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010-2020” eelnõu koostamine.

1.4 Mets

2007. a jaanuaris jõustus uus Metsaseadus, mille eesmärk on Eesti metsarikkuse säilitamine ja säästlik kasutamine.

KTK monitooringuperioodi olulisim samm on „Metsanduse arengukava koostamise aastani 2020“ (edaspidi *MAK2020*) algatamine 12.03.2009 Valitsuse korraldusega nr 88. Siiani rakendati „Metsanduse arengukava aastani 2010“. *MAK2020* töögrupid on käsitlenud metsaressursi, metsade kaitset ning metsanduse sotsiaal-majanduslikku raamistikku. Arengukava koostamise toetamiseks rahastas KIK projekte „Eesti metsade seisundi ja puidukasutuse prognoos“, „Eesti metsasektori makroökonoomiline analüüs“ ning „Majandatavates metsades bioloogilise mitmekesisuse hoidmise meetmete tulemuslikkuse hindamine ja tulevikusuundumuste määratlemine“. Samuti algatati 2009. a looduskaitse arengukava koostamine aastani 2020, mis käsitleb metsade range kaitse ja tüpoloogilise esinduslikkuse teemasid.

Tänu tõhusale järelevalvele ja ühiskonna üldisele arengule on ebaseaduslik raie viimastel aastatel oluliselt vähenenud ning moodustab kogu raiest stabiilselt vähem kui 1%. Kui 2007. a registreeris Keskkonnainspeksioon Eestis 45 ebaseaduslike raietega seotud rikkumist, siis 2008. a registreeriti rikkumisi 34 ning 2009. a 21. Raiejärgse kontrollimise tõhustamiseks on metsa järelevalvega tegelevate inspektorite kasutusse hangitud alates 2009. aasta sügisest ühtne metsaregistri versioon (eelnevalt ringles erinevaid versioone). Registris olevate andmete ja registri toel tehtavate tööde kasutamine on tänases metsajärelevalves olulise tähtsusega.

Aastatel 2007-2009 on metsauuendustöid tehtud kokku rohkem kui 23 tuhandel hektaril nii riigimetsas kui erametsas. Sinna lisanduvad veel maapinna ettevalmistamised metsakultuuridele, mida on teostatud rohkem kui 17 tuhandel hektaril. Geeniresursside kaitseks täideti 2009. a KIK poolt rahastatud projekt „Hariliku männi järglaskatsete ja klooniarhiivide rajamise metoodika väljatöötamine“. Uusi männiseemlaid rajati 4,4 ha 63 klooniga. Varuti 447,6 kg metsapuude seemet ning 2009. aasta lõpuks oli seemnevaru 4982 kg, sellest okaspuuseemet 4739 kg.

2008. a töötati välja SA Erametsakeskuse ja erametsanduse tugisüsteemide arengukava projekt. Arengukava eesmärk on kujundada SA Erametsakeskusest kompetentsikeskus, kes lisaks erametsaomanikele suunatud toetuste administreerimisele on ka erametsanduses mitmete arenguprotsesside käivitaja ja juhtija. Erametsandust on alates 2007. aastast toetatud rohkem kui 106 miljoni krooni eest (riigieelarve, KIK, välisvahendid). 2007. a käivitatud ettevalmistustööd Natura 2000 kaitsealuste metsade omanikele saamatajäänud tulu kompenseerimiseks on edukalt rakendunud. Kui 2008. a taotlusvoorus esitati 1905 taotlust, siis 2009. a taotlusvoorus esitati juba 2404 taotlust Natura 2000 metsaomanike saamata jäänud tulu kompenseerimiseks. Väheväärtuslike põllumaade metsastamise toetamine on 2009. a seisuga lõpetatud.

Metsandusega seotud pärandkultuuri säilitamiseks ja tutvustamiseks on 2009. a seisuga kaardistatud EELIS andmebaasis (looduskaitseregistri elektrooniline andmebaas) 6398 pärandkultuuriobjekti, neist 2857 objekti asub metsamaal. 2009. a valmisid kolm pärandkultuuriobjektiga seotud turismiteenust: Miku Metsapark Saaremaal, Paudi matkarada Viljandimaal ja Vaike talu matkarada Pärnumaal.

Metsandusliku infosüsteemi arendamiseks ja metsanduslike uuringute teostamiseks on Säästva Metsanduse Seire Infosüsteemis (SMSIS) täiendatud metsateatiste sisestamist (toimub nn online režiimis, lisatud sisestusvigade kontrollid); käivitatud välitööde moodul, mis on liidestatud KKI infosüsteemiga OKAS (objekti kontrollimise andmekogu süsteem); täiustatud e-metsateatist (rangemad sisestuskontrollid) ning avalikku teenust (GPS failide ülesse laadimine ja pindala mõõtmine).

2009. aastaks töötati välja rahvusvaheliselt tunnustatud sertifitseerimisskeemide Eesti standardid. Antud tegevus märgitakse uuendatud KTK-s lõpetatuks.

Eesti Keskkonnanstrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: *Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike vajaduste tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis (pikemas kui strateegias käsitletud aeg 25 a)*. Ulatuslikud metsauuendustööd tagavad metsade säilimise ja piisava pealekasvu metsavajaduste rahuldamise korral. Metsanduse arengukava rakendamise tulemusel tagatakse jätkusuutlik metsade kasutamine. Antud tegevused toetavad KS eesmärgi poole liikumist. Samuti on kõik KTK metsanduse valdkonnas läbiviidud tegevused sobivad metsakasutuse vajaduste tasakaalustatud rahuldamise jaoks.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärgi saavutada:

- **Uute metsanduse ja looduskaitse arengukavade algatamine aastani 2020.**

1.5 Kalad

Eesti kaluritele Läänemeres ja Eesti siseveekogudes majanduslikult olulistest kalavarudest olid 2007. a heas seisus 38%, 2008. a 41% ja 2009. aastal 43% varudest. 2013. aastaks on Keskkonnaministeeriumi arengukava kohaselt eesmärgiks seatud 45% varudest.

18. detsembril 2007. a kiitis Euroopa Komisjon heaks Euroopa Kalandusfondi Eesti rakenduskava aastateks 2007-2013. Rakenduskava eesmärgiks on kavandada aastateks 2007–2013 Euroopa Kalandusfondist (edaspidi *EKF*) rahastatavad abikõlblikud tegevused ning nende rahastamise maht ja tingimused kalanduse arendamiseks. Samuti on 2009. aastaks EL tööplaani raames välja töötatud

riiklik angerja majandamiskava ja EL Läänemere tursa taastamiskava. Angerjavarude hea seisundi taastamiseks ja säilitamiseks on aastatel 2007-2009 Eesti veekogudesse asustatud üle 920 000 Euroopa angerja. „Põlula Kalakasvatusteskuse arengukava aastateks 2008–2011“ (perspektiiviga kuni 2017) kinnitamisega on pandud alus süsteemsele kalavarude kalakasvatustele taastootmisele.

2008. a kinnitati „Kormorani kaitse ja ohjamise tegevuskava“, mille eesmärgiks on kormorani tekitatud kahjustuste vältimine ja vähendamine kalakasvatustes ja kalapüünistes, seadmata ohtu kormorani populatsiooni säilimist looduses.

Harrastuskalapüügi arengukavaga aastateks 2010-2013, mis on kinnitatud keskkonnaministri poolt 23. oktoobri 2009. a käskkirjaga nr 1874, on määratletud harrastuskalapüügiks sobivad veekogud ning ühtlustatud harrastuskalapüügi võimalused ning tingimused kogu Eestis. Kuna „Harrastuskalapüügiks sobivate veekogude ja rannikualade määratlemine“ on täies mahus ellu viidud, siis uuendatud KTK-s märgitakse antud tegevus lõpetatuks. 2008. aasta 1. juulist on võimalik tasuta harrastusliku kalapüügiõiguse eest mobiilimaksega, mis lihtsustab oluliselt harrastuspüügiõiguse saamise võimalusi. Mobiilimakse teenus valiti Riigikantselei korraldatud konkursil „Parimaks avalikuks teenuseks 2008“.

Liigilise mitmekesisuse säilitamise eesmärgil alustati 2007. a meriforelli kudejõgede kaardistamise ja taastootmispotentsiaali hindamise projekt, mille käigus uuriti 40 jõge ja mille alusel saab alustada väljavalitud 20 kõige suurema taastootmispotentsiaaliga forellijões konkreetsete parendustöödega. Veekogude ökoloogilise kvaliteedi parandamise projekti raames on tehtud ettevalmistustöid, et avada kalanduse seisukohalt olulistele jõgedele rajatud paisudel kalapääsusi kudealadele ja laiendada kalade elupaiku.

Keskkonnasäästlikumate püügivahendite ja püügiviiside juurutamiseks ja kasutamise soodustamiseks keelustati 2008. a alguses Läänemeres täielikult triivvõrkude kasutamine ja 2009. a keelustati alla 100-hektarilistel väikejärvedel harrastuskalapüügil nakkevõrgu kasutamine. Alates 01.01.2010 on keelatud harrastuslik võrgupüük alla 100 ha väikejärvedel. Samuti kehtestati 2010. a Läänemere kvoodimäärusega alates 01.01.2010 uued nõuded tursapüügi vahenditele – suurendati tursapüügiks kasutatava traali silmasuurust ning laiendati BACOMA tüüpi traali noodapära ülemise selektiivakna mõõtmeid. Antud meetmed vähendavad noorkalade kaaspüüki.

Rannikumere tsonerimise ning seal asuvate kudemis- ja elupaikade kaardistamine on rahapuudusel edasi lükkunud. Praeguseks on koostatud projektikavand Euroopa kalandusfondist rahastamiseks. Samuti lükkusid edasi 2008. a meriforelli kudejõgede kaardistamise ja taastootmispotentsiaali hindamise projekti raames tehtavad tööd, kuna 2008. aastal takistas planeeritud töid liiga kõrge veetase. Eesti kalanduslikult oluliste vooluveekogude nimekirja koostamine on 2009. a seoses riigieelarve kulude kärpimisega edasi lükatud. Keskkonnategevuskava toodud tegevuse „Kalavarude majandamise rentimise korraldamine“ on peatatud, kuna 2007. aastal korraldas Keskkonnaministeerium kalastajate seas küsitluse kalavarude majandamise rendile andmise kohta ning sellest selgus, et enamus kalastajatest seda algatust ei toeta.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Tagada kalapopulatsioonide hea seisund ning kalaliikide mitmekesisus ja vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile.*** Heas seisus olevate Läänemeres ja Eesti siseveekogudes majanduslikult oluliste kalavarude hulk on alates 2007. aastast tõusnud, olles 2009. aastal 43% varudest. Kalapopulatsioonide seisundi paranemine näitab, et liigutakse KS-is püstitatud eesmärgi saavutamise poole. Kalapüügiga kaasneva negatiivse mõju vähendamiseks ökosüsteemile on läbi

viidud mitmed tegevused (nagu näiteks triivvõrkude ja nakkevõrkude kasutamise keelustamine) mis antud eesmärki toetavad.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärke saavutada:

- **Pikaajaliste majandamis- ja arengukavade koostamine (riiklik angerja majandamiskava, EL Läänemere tursa taastamiskava, Põlula Kalakasvatusteskuse arengukava, harrastuskalapüügi arengukava ning kormorani kaitse ja ohjamise tegevuskava).**

1.6 Ulukid

Keskkonnaminister kinnitas 23. septembri 2008. a käskkirjaga nr 1323 „Jahinduse arengukava aastateks 2008–2013“. Arengukava eesmärk on liikide poolest mitmekesise ja elujõulise ulukiasurkonna säilitamise ning optimaalse kasutamise tagamine, mis ühtlasi on ka KS 2030 loodusvarade säästliku kasutamise valdkonna üks eesmärke. Jahinduse arengukava rakendamiseks on aastate jooksul tellitud mitmeid uuringuid, nagu näiteks jahilindude arvukuse ja taastootmise uuring, jahilindude rändeteede uuringud, kormorani leviku ja arvukuse uuring, karu võrdlusloendus DNA meetodil, ilvese telemeetrilised uuringud ning jahiulukite elupaigamahutavuse hindamiskriteeriumite analüüs.

2009. aastal alustati uue jahiseaduse eelnõu koostamist. Uus seadus peaks plaanitul jõustuma 2011. aasta alguses.

2009. a algutati jahiulukite seire ja teadusuuringute programmi koostamine. Jahiulukite kasutamise ja kaitsekorralduskavade koostamist plaanitakse alustada 2010. aastal.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Tagada jahiulukite ja muude ulukite liikide mitmekesisus ning asurkondade elujõulisus.*** Vastuvõetud „Jahinduse arengukava aastateks 2008–2013“ eesmärk on liikide poolest mitmekesise ja elujõulise ulukiasurkonna säilitamise ning optimaalse kasutamise tagamine, mis ühtlasi on ka KS-is püstitatud eesmärk. Seega toetatakse arengukava rakendamisega KS-is toodud eesmärgi täitmist.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärke saavutada:

- **„Jahinduse arengukava aastateks 2008–2013“ kinnitamine ja rakendamine.**

1.7 Muld ja 1.8 Maakasutamine

2007. a jätkus mullaseire (üldmaksumusega 160 tuh kr), mulla saastehõive ja saastetaluvuse hindamine ning GIS-põhise toimiva andmebaasi koostamine uuritud mullaalade kohta (2,24 mln kr). 2008. a oli mullaseire üldmaksumus 242 000 krooni. Esmakordselt õnnestus seireaastal jälgida mullas toimuvaid muutusi pikemaajaliselt. Muldade happesus on aastate lõikes olnud vähe muutuv näitaja. Taimekaitsejääkide üldkogused on jäänud allapoole määramispiiri või selle lähedale.

2009. a seisuga pole Euroopa Liidu mulladirektiivi vastu võetud. Töö direktiivi eelnõuga jätkus 2009. aastal ja jätkub ka 2010. a I poolaastal. Siiani vastu võtmata EL mulladirektiivi tõttu lükkuvad tulevikku ka KTK-s plaanitud mullaseaduse koostamine, mulla säästliku kasutamise tegevuskava ja

mullapoliitika väljatöötamine.

Mullaviljakuse säilitamiseks sobivate tehnoloogiate tutvustamiseks ja propageerimiseks on Maaviljelusinstituut läbi viinud mitmeid uuringud, samuti on toimunud koolitusi talunikele.

2009. aasta seisuga pole Eesti ratifitseerinud Euroopa maastike konventsiooni, seega ei ole alustatud ka KTK-s kavandatud maastike kaitse ja korraldusega seotud tegevust ning soodustuste ja toetuste süsteemi väljatöötamist, mis tagaksid väärtuslike maastike kaitsmise ja hooldamise.

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 II telje meetmete püsihindamiseks moodustati Põllumajandusministeeriumi hallatava riigiasutuse Põllumajandusuuringute Keskuse juurde 2009. a kõrge loodusväärtusega põllumajanduse temaatiline töögrupp. Töögrupp seirab kõrge loodusväärtusega põllumajandust ja selgitab kõrge loodusväärtusega põllumajanduse kontseptsiooni ja sellega seotud indikaatoreid.

2009. aastaks on välja töötatud rikutud alade rekultiveerimise, taastamise ja korrastamise ning risustavate objektide likvideerimise rahastamise põhimõtted (maapõueseadusest tulenevalt). Toimub pidev põllumajandusmaastike ja rannikumaastike seire. Suuremaid muutusi kolme aasta jooksul täheldatud ei ole.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärgid: ***Keskkonnasõbralik mulla kasutamine ning loodus- ja kultuurmaastike toimivus ja säästlik kasutamine.*** Vastuvõtmata EL mulladirektiivi tõttu pole Eestis veel koostatud mullaseadust, mulla säästliku kasutamise tegevuskava ja välja töötatud mullapoliitikat. Kõik valitud tegevused toetaksid KS-is püstitatud eesmärgi poole liikumist ja on seega sobivad. Siiski tagab pidev mullaseire info mulla seisundist ning aitab hinnata, kas muldade kasutamine on keskkonnasõbralik ja jätkusuutlik. Euroopa maastike konventsiooni ratifitseerimiseta on KTK-s kavandatud maastike kaitse ja korraldusega seotud tegevus ning soodustuste ja toetuste süsteemi väljatöötamine edasi lükatud ning KS-i eesmärgi poole liikumine vaevuline. Kuna Euroopa Liidu mulladirektiiv on siiani vastu võtmata ja Eesti pole ratifitseerinud Euroopa maastike konventsiooni, siis hinnanguliselt on mulla ja maakasutamise valdkonna süsteemne juhtimine puudulik.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **Toimub pidev mulla, põllumajandusmaastike ja rannikumaastike seire, mis tagab pideva seisundi ülevaate.**

Loodusvarade säästliku kasutamise ja jäätmetekke vähendamise valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang

Loodusvarade säästliku kasutamise ja jäätmetekke vähendamise tegevusvaldkonna tegevuste elluviimisel on mõjutatud sihtrühmaks terve Eesti elanikkond, kuna elluviidavad tegevused on suunatud kogu Eestis leiduvate loodusvarade säästliku kasutamise edendamisele ja jäätmetekke vähendamisele.

Ulatuslik keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate sulgemine on vähendanud Eestis tegustevate prügilate arvu. Prügilate arvu vähenemine mõjutab elanikkonda suurenenud kulude näol prügi äravedamisele, mis võib viia illegaalse prügistamiseni. Samas paraneb elukvaliteet

keskkonnanõuetele vastavate prügilate abil. Pakendiaktsiis ja kohustusliku jäätmeveoga liitumine võivad suurendada leibkondade kulutusi ja muuta majanduslikke otsuseid, kuid mitte oluliselt. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise vahendatase survet keskkonnale ning edendatakse keskkonnateadlikkust, mis parandab üldist hoiakut keskkonna ja selle kasutamise suhtes.

Pinna- ja põhjavee kvaliteedi parandamisele suunatud tegevused aitavad parandada elukeskkonda tervisele ohutu joogivee tagamise näol. Erametsanduse toetamine tähendab küll kulutusi avalikule sektorile, kuid aitab tagada metsade jätkusuutlikku majandamist ning seeläbi metsaressursi säilimist. Metsad on elanikkonnale tähtsad eelkõige oma ressursside poolest, kuid väga väärtuslikud ka oma puhke- ja rekreatsiooni võimalustega. Kalapüügi reguleerimine võib tähendada teatud piirkondades ressursside piiramist ning tööhõive ning sissetulekute vähenemist, kuid kalavarude tasakaalus hoidmine tagab selle ressursi taastootmisvõime ning tarbijatele kättesaadavuse ka tulevikus. Jätkusuutlikule loodusressursside (vesi, maavarad, mets, kalad, ulukid, muld) kasutamisele suunamine mõjub positiivselt nii inimeste majanduslikule kui ka sotsiaalsele heaolule, kuna jätkusuutlik metsade, kalade, maavarade jm kasutamine võimaldab neid ressursse tarbida ka tulevikus.

Valdkond 2. Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine

2.1 Maastikud

2009. aasta seisuga on Eestis 531 Natura 2000 loodusala kogupindalaga 11 320 km² ja 66 linnuala kogupindalaga 12 592 km². Kuna loodusalad ja linnualad kattuvad osaliselt või täielikult, on Natura 2000 alade pindala Eestis kokku 14 586 km², millest ligi pool jääb mere alla. Natura 2000 maismaa alasid on 2009. a seisuga Eestis 8012 km² ehk 17,7%⁶. Euroopa Liidu 27 liikmesriigi keskmine on 17,6%. Kaitstava territooriumi (kaitsealad, hoiualad, kohaliku omavalitsuse objektid, püsielupaigad ja üksikobjektid) pindala Eestis 31.12.2009 seisuga on 7823 km² ehk 18% maismaast.

Eesmärgiga säilitada maastike ja looduse mitmekesisus, jätkub Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (edaspidi *MAK*) raames poollooduslike koosluste hooldamise ja taastamise ning Natura 2000 põllumajandusmaade omanike toetamine (Põllumajandusregistrite ja Informatsiooni Ameti *PRIA* ja Keskkonnaameti vahendusel). Tagamaks Natura 2000 aladel asuvate poollooduslike koosluste (puisniidu, puiskarjamaa, rannaniidu, lamminiidu, soostunud niidu, sooniidu, loopealse, kadastiku, nõmme ja aruniidu) soodne seisund, on 2007-2009 poollooduslike koosluste hooldamise toetusena välja makstud rohkem kui 151 miljonit krooni nii ettevõtetele kui eraisikutele. Keskkonnaamet koostas 2009. aastal poollooduslike koosluste inventeerimise kava aastani 2013, mis edastati *PRIA*-le rakendamiseks. 2007. ja 2008. aastal eraldati *PRIA* kaudu Natura 2000 alal asuva põllumajandusmaa toetuseks üle 20 miljoni krooni. 2008-2009. aastatel on põllumajandusmaa metsastamise toetusena eraldatud üle 3,5 miljoni krooni.

2007. aastaks saavutati keskkonnahariduse kajastamine läbiva teemana riiklikus õppekavas, koolid kasutavad loodushariduskeskuste õppematerjale ja teenuseid. Koolid osalevad rahvusvahelises keskkonnaalases tegevuses (*GLOBE*, Läänemere Agenda 21). 2010. aasta jaanuaris kinnitatud uutes põhikooli ja gümnaasiumi riiklikes õppekavad on läbiva teemana kajastatud keskkond ja jätkusuutlik areng, millega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades

6 http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/db_gis/pdf/area_calc.pdf

jätksuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Loodushariduse tugikeskuste koostöövõrgustiku tõhustamiseks loodi keskkonnahariduse õpivara üleriigiline andmebaas www.keskkonnaharidus.ee. 2008. a jõustus „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“, milles läbiv teema on „Keskkond ja mina“. 2007.-2009. aastatel on KIK keskkonnateadlikkuse programmist erinevate projektide läbiviimiseks eraldatud üle 141 miljoni krooni. Projektid on suunatud avalikkuse keskkonnateadlikkuse tõstmisele mitut liiki tegevuse abil, nagu õppeprogrammide koostamine ja teostamine, lastelaagrite ja õpilaste õues-õppe korraldamine, trükiste koostamine ja jaotamine, keskkonnateemalised üritused, koolituskursuste, kampaaniate ja muu teavitustöö korraldamine, keskkonnaalased uurimustööd eri vanuses noorte jaoks, riikidevahelistes õpilaste keskkonnaprogrammides osalemine. Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel on koostamisel „Keskkonnahariduse riiklik arengukava“, mille eesmärk on keskkonnahariduse edendamine. Selle saavutamiseks on sätestatud arengukava strateegilised alameesmärgid: tõsta kõigi Eesti elanike keskkonnateadlikkust; edendada süsteemset keskkonnaharidust kõikidel haridustasanditel ja luua kogu Eestit hõlmav keskkonnahariduskeskuste võrgustik. Arengukava kinnitamine on praeguse seisuga edasi lükkunud. 19. juunil 2008 kinnitati Tallinna keskkonnahariduse arengukava 2008-2014. Arengukava peamised eesmärgid on suurendada elanikkonna kõigi vanusegruppide keskkonnateadlikkust, parandada keskkonnahariduse kvaliteeti ning suurendada selle osakaalu Tallinna üldharidus- ja ametikoolides ja keskkonnaharidusega tegelevates linnaasutustes, sh huvikoolides ja -keskustes. Samuti taotletakse arengukavaga keskkonnateadlikkuse suurenemist ettevõtete ja organisatsioonide hulgas.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamine.*** Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamist aitavad tagada mitmed toetused poollooduslike koosluste ja põllumajandusmaade omanikele maade hooldamiseks ja taastamiseks. Samuti toetab maastike mitmekesisuse säilimist kaitealadele koostatud kaitsekorralduskavade rakendamine. Võib öelda, et elluviidud tegevused on sobivad ja aktuaalsed saavutamaks KS-is püstitatud eesmärki.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärke saavutada:

- **Maastike mitmekesisuse säilitamise eesmärgil toetatakse Natura 2000 alal asuvate poollooduslike koosluste hooldamist ja taastamist ning põllumajandusmaade keskkonnasäästlikku majandamist. Kolme aasta jooksul on toetustena välja makstud rohkem kui 174 miljonit krooni.**

2.2 Bioloogiline mitmekesisus

2007. a ühineti Maailma looduskaitseliidu ehk Rahvusvahelise Looduse ja Loodusvarade Kaitse Ühinguga (edaspidi *International Union for Conservation of Nature, IUCN*). IUCN on oma üle tuhande liikmega suurim mitte ainult loodus-, vaid ka keskkonnakaitseorganisatsioon maailmas. IUCN määratleb ning kaardistab tähtsamad probleemid erinevatel tasanditel ning arendab välja ka vajalikud abinõud probleemide lahendamiseks või leevendamiseks.

2007. aasta alguses kiitis kaitsekorralduskomisjoni liigikaitse töörühm heaks kormorani kaitse- ja ohjamiskava. Keskkonnaministri määrusega on kaitse alla võetud 27 liigi püsielupaika, sh kaljukotka, nahkhiirte, lendorava, euroopa naaritsa, kassikaku jt püsielupaigad. Kaitse tegevuskavadest on 2009. a kinnitatud väike-konnakotka, musta toonekure, väike laukhani ja

sookure tegevuskavad, väljatöötamisel on niidurüdi, tutka, kaitsealuste võtmeheinade, rohunepi, hariliku kobarpea, kõre ja pehme-koeratubaka tegevuskavad.

2007. aastal alustati kaitsealade seireandmete sisestamist keskkonnaregistrisse. 2007. a alustati ka harrastuslike loodusvaatluste veebipõhist süstemaatilist koondamist.

Kaitsealuste Piusa koobaste kindlustamise investering tehti 2007. aastal. Koopad, kus asub üks Põhja-Euroopa suurimaid nahkhiirte talvituskolooniaid, suleti 2006. a märtsis varinguohu tõttu. Kindlustustöödeks eraldas KIK Riiklikule Looduskaitsekeskusele üle 3,7 miljoni krooni.

Alates 2008. a novembrist on Eesti Aafrika-Euraasia rändveelindude kaitse rahvusvahelise kokkuleppe AEWA (*African-Eurasian Waterbird Agreement*) täieõiguslik liige. Leppega kaitstakse 235 linnuliiki (nt kaurid, pütid, pelikanid, haigrud, flamingod, iibised, pardid, haned, luiged, tildrid, rüdid, kajakad ja tiirud). 16. juunil 1995. a Haagis allkirjastasid AEWA leppe kuus Euroopa ning kuus Aafrika riiki. Praegu on AEWA leppega liitunud 61 riiki. Eesti on alates 1. oktoobrist 2008 Metsloomade rändliikide kaitse Bonni konventsiooni (CMS) osaline. 2008. a. Euroopa Regionaalarengu Fondi toetuste abil rahastati elustiku ja maastike mitmekesisuse kaitse projekte kogusummas 6,8 miljonit krooni.

2008. a detsembris kiitis Vabariigi Valitsus heaks ettepaneku koostada uus looduskaitse strateegiadokument – Looduskaitse arengukava aastani 2020 (edaspidi *LAK*). *LAK*-i eesmärk on tagada looduskaitsealase tegevuse vajaliku detailsusega ning süstemaatiline planeerimine ja ressursside kasutamine, vältides seejuures liikide või elupaikade kadu ja elukeskkonna halvenemist ning tagades looduskaitse efektiivsuse. Looduskaitse arengukava aastani 2020 koostamine on hetkel veel pooleli, kuid see plaanitakse valmis saada 2010. aasta jooksul.

Monitooringuperioodil on KIK Keskkonnaprogrammi vahenditest eraldatud looduskaitse (liikide kaitse korraldamine, kaitsealade hooldus, pargid ja üksikobjektid, looduskaitse infrastruktuur, üle 205 miljoni krooni). Suuremad projektid on olnud karuputke võõrliikide tõrje (2007-2009 – 15,4 miljonit krooni), liikide tegevuskavade täitmised (2007-2009 – 9,4 miljonit krooni), looma tekitatud kahjude sh ennetuskulude hüvitamine (2007-2009 – 7,6 miljonit krooni) ja Olustvere mõisapargi tiikide puhastamine ja renoveerimine (2008 – 4,2 miljonit krooni). Karuputke võõrliikide tõrjestrategia kohandati 2009. a ohjamiskavaks. Karuputke ohjamiskava aastaks 2010 kinnitati keskkonnaministri poolt 2010. a veebruaris.

2009. a on osaletud mitmete rahvusvaheliste konventsioonide kohtumistel ja koosolekutel millega tagatakse, et konventsioonide väljatöötatavad dokumendid oleks kooskõlas Eesti looduskaitse põhimõtetega ja looduskaitse korraldamisega. 2009. a osaleti Berni, bioloogilise mitmekesisuse ning CITES konventsiooni koosolekutel, Bonni ja tema alalepete koosolekutel, samuti esitati Bonni konventsiooni EUROBATS (nahkhiirte kaitse) leppe igaaastane aruanne. Eesti liitus 2009. aasta alguses Vaalapüügi Reguleerimise Rahvusvaheline Konventsiooniga, mille ellurakendamiseks on loodud Rahvusvaheline Vaalanduse Komisjon (edaspidi IWC). Eesti on 2009. a osalenud vaalanduse komisjoni töös ja aastakohtumisel. 2009. a viidi läbi mitmeid IUCN-s osalemisega seotud tegevusi, näiteks IUCN Eesti komitee koosoleku korraldamine, e-mailinglisti loomine ning valdkonda tutvustava osa loomine kodulehel. 2009. a valiti Eesti 21 riigist koosneva UNESCO maailmapärandi komitee liikmeks. Komitee põhiülesanne on tagada maailma kultuuri- ja looduspärandi säilimine.

26. juunil 2009 kinnitas keskkonnaminister Eesti Punase Raamatu nimestiku, mille koostas Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitse komisjon ning mis on aluseks liikide kaitse korraldamisel ja

kaitsemeetmete kavandamisel. Uuendatud nimestikus on muutunud liikide ohustatuse kategooriad. Uute kategooriate aluseks võeti IUCN punase raamatu nimestiku viimane, 2003. a. täiendatud versioon.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine.*** KS-is püstitatud eesmärgi saavutamist toetab „Looduskaitse arengukava aastani 2020“ koostamine ja selle hilisem rakendamine. Samuti toetavad juba elluviidavad tegevused, nagu näiteks kaitsekorralduskavade ja kaitse tegevuskavade koostamine, kaitsealade hooldus, võõrliikide tõrje jpm KS eesmärgi saavutamist. Monitooringuperioodil on ainuüksi KIK-i keskkonnaprogrammi vahenditest eraldatud looduskaitse (liikide kaitse korraldamine, kaitsealade hooldus, pargid ja üksikobjektid, looduskaitse infrastruktuur) üle 205 miljoni krooni.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **Looduskaitse arengukava aastani 2020 algatamine.**
- **Looduskaitse olulisust Eestis näitab kuulumine mitmetesse looduskaitsele suunatud rahvusvahelistesse ühendustesse (IUCN, AEWA) ja osalemine konventsioonide (Bern, CITES, EUROBATS) kohtumistel tagamaks kooskõla Eesti looduskaitse põhimõtetega ja looduskaitse korraldamisega.**

Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamise valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang

Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamise tegevusvaldkonna tegevuste elluviimisel on otseselt mõjutatud sihtrühmaks kaitstavate alade läheduses elavad inimesed, Natura 2000 alal asuvate maade omanikud ja keskkonnahariduse saajad. Kaudselt mõjutab antud valdkond kõiki Eesti elanikke.

Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamisel on väga oluline aspekt puhke- ja esteetilise väärtusena. Kontakt ning ligipääs rohealadele mõjutab positiivselt inimeste sotsiaalset, vaimset ja füüsilist heaolu. Lisanduvate ja olemasolevate puhkealade läbimõeldus tagab vajalikud ligipääsud ning soodustab siseturismi, sama säästes ümbritsevat keskkonda ning kaitsmist vajavaid kohti.

Majandustegevuse piiramine kaitstavatel aladel ja nende ümbruses mõjub pärssivalt ettevõtlusele ning seeläbi võib mõjutada ka leibkondade toimetulekut. Kaitsealade korrashoiule tehtavad kulutused ja rahvusvahelistes ühendustes ning konventsioonide kohtumistel osalemine suurendavad kokkuvõttes avaliku sektori kulutusi looduskaitsele. Samas toetavad maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamisele suunatud tegevused turismimajanduse arengut, mis loob uusi töökohti ja mõjub üleüldiselt ergutavalt majanduskeskkonnale.

Looduskaitsemeetmete rakendamine lähiaastatel võib ühelt poolt vähendada tööstuse ning põllumajanduse konkurentsivõimet lühemas perspektiivis, soodustades samas investeringuid säästlikumasse tehnoloogiasse ning tootmisvahenditesse, mis on vajalikuks eelduseks pikemas perspektiivis suurematel turgudel konkurentsivõime säilitamiseks ja suurendamiseks.

Keskkonnahariduse edendamine koolides ja avalikkuse hulgas toetab üldise hariduse arengut ning parandab inimeste hoiakut neid ümbritseva keskkonna suhtes. Keskkonnahoidlikum käitumine

üldsuse poolt võib omakorda tulevikus vähendada kulutusi looduskaitsele.

Valdkond 3. Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet

3.1 Energia tootmine

2007. aastal kinnitas ÜRO kliimasekretariaat Eestile lubatud kasvuhoonegaaside heitkogused, mis on aluseks edasisele kasvuhoonegaaside (edaspidi *KHG*) kvootidega kauplemisele rahvusvahelisel turul. Täiendati kasvuhoonegaaside arvestamise metoodikat. Aasta lõpul kinnitatud paiksetest saasteallikatest eralduvate kasvuhoonegaaside summaarne lubatud heitkogus ja selle jaotuskava aastateks 2008–2012 on seadnud kõikidele Eesti käitajatele oluliselt vähendatud CO₂ lubatud heitkogused. Kuna „Kasvuhoonegaaside vähendamise kava uuendamine“ on täies mahus ellu viidud, siis uuendatud KTK-s märgitakse antud tegevus lõpetatuks.

2009. aastal ajakohastati Eesti paiksetest ja liikuvatest saasteallikatest välisõhku eralduvate saasteainete summaarsete heitkoguste vähendamise riiklik programm aastateks 2010-2020. Programmi põhieesmärk on vähendada välisõhku eralduvate saasteainete heitkoguseid ja kaitsta inimese tervist ja keskkonda saasteainete kahjuliku mõju eest vastavalt Genfi konventsiooni ning selle protokollidest tulenevatele rahvusvahelistele kohustustele ja EL õigusaktide nõuetele. Kuna „Saaste vähendamise kava koostamine“ on täielikult ellu viidud, siis uuendatud KTK-s märgitakse antud tegevus lõpetatuks.

25.01.2007 kinnitati Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 34 „Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007-2013“. Arengukava aastateks 2007–2013 teise etapi (2009–2013) rakendamiseks telliti 2007. aastal 12 teadusuuringut, mis käsitlesid näiteks energiakultuuride tootmise tasuvust, biogaasi tootmisvõimalusi, tuuleparkide rajamisega kaasnevat keskkonnamõju jne. Valmis ülevaade biokütuste turust, korraldati 11 seminari ja 3 õppereisi. Kuna „Biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007-2013 koostamine“ on täies mahus ellu viidud, siis uuendatud KTK-s märgitakse antud tegevus lõpetatuks.

2008. a koostati Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018, mille peamine eesmärk on põhjendatud hinnaga elektrienergia tagamine ning elektrivarustuse ja tarbimise säästlikumaks muutmine. Arengukava kinnitati 26.02.2009 Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 74. Kuna „Eesti elektrimajanduse arengukava koostamine“ on täies mahus ellu viidud, siis uuendatud KTK-s märgitakse antud tegevus lõpetatuks.

2008. a kinnitatud põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008-2015 eesmärkideks on tagada Eesti varustus põlevkivienergiaga ja kindlustada Eesti energeetiline sõltumatus; põlevkivi kaevandamise ja kasutamise efektiivsuse tõstmine ning põlevkivi kaevandamise ja kasutamise keskkonnamõju vähendamine.

2009. aasta lõpus avanes Ühtekuuluvusfondi meede „Põlevkivienergeetika jäätmeheidlate (tuhaväljade) sulgemine ja tuhaärastussüsteemi uuendamine“, mille eesmärk on põlevkivienergeetika keskkonnanõuetele mittevastava prügilade sulgemine ja korrastamine ning tuhaärastussüsteemi uuendamine.

Suurte põletusseadmete vastavusse viimiseks EL nõuetega tehti suuremahuline investeering ASis

Viru Keemia Grupp – 2008. a mais lõpetati väävlipuudmisseadme ehitustööd. Projekti kogumaksumuseks kujunes 140 mln kr. Väävlipuudmisseade võimaldab siduda Põhja Soojuselektrijaamas põletatavates kütustes sisalduvast väävlist enam kui 65%, mis oluliselt vähendab ümbritsevasse keskkonda paisatavaid saasteainete koguseid. Valmis põlevkiviõlide filtreerimise seade. Seadme rakendamine võimaldab likvideerida mitmed õhuheitlemete allikad.

2008. a jätkus projekt biokütuse kasutamiseks Balti Elektriijaama 11. ploki keevkihtkateldes. Selle tulemusena saab alates 2010. a Balti Elektriijaama 11. plokis 10% ulatuses kasutada biokütuseid ning taastuenergia osakaal elektritarbimises suureneb ligi 2% võrra. 2009. a tarbiti elektri- ja soojusenergia tootmiseks Balti EJ-s 57 475 t ja Eesti EJ-s 35 692 t biokütuseid. 2009. aastal kasutati AS Narva EJ-s energia tootmiseks kuni 1,14 % ulatuses biokütuseid.

Soodustamiseks fossiilsete kütuste asendamist kohalike taastuvate kütustega on AS Kohtla-Järve Soojus planeerinud Ahtme soojuselektrijaama territooriumile rajada uue turbal ja biokütustel töötava koostootmisjaama võimsusega 24 MW elektrit ja 50 MW soojust kaugkütte tarbeks. 2009. a viidi läbi hanked koostootmisjaama projekteerimise ja ehitamisega seotud konsultatsiooni ja projektijuhtimise teenusele, põhiseadmete riigihange (katel, turbiin) ning kütuse etteandesüsteemi pakkumused. 2008. a oli Eestis 17 koostootmise printsiibil töötavat elektrijaama, kust saadi ligi 9% elektri- ja 30% soojusenergiast.

2009. aasta esimeses pooles avanes Euroopa Regionaalarengu Fondi meede „Taastuenergiaallikate laialdasem kasutamine energia tootmiseks“, mille eesmärk on taastuvate energiaallikate osakaalu kasv energiabilansis ning energia tootmissüsteemist pärinevate saasteainete heitkoguste vähendamine. Toetusotsuseid on tehtud põhiliselt kaugküttesüsteemide rekonstrueerimiseks ja koostootmisjaamade rajamiseks.

15.06.2009 kinnitati Energiamaajanduse riiklik arengukava aastani 2020. Energiamaajanduse riikliku arengukava eesmärgiks on siduda omavahel valdkonna spetsiifilised arengukavad ning anda energiapoliitika üldsuunad kuni aastani 2020. Arengukava järgi peaks põlevkivi osakaal Eesti nõudlusest lähtuvas energiabilansis aastal 2020 olema alla 30% ning teiste energiaallikate osakaal alla 20%. Energiamaajanduse riiklik arengukava käsitleb muuhulgas ka energia impordi/ekspordi põhimõtete kujundamist. Kuna „Kütuse- ja energiamaajanduse pikaajalise riikliku arengukava koostamine“ ja „Energia impordi/ekspordi põhimõtete kujundamine“ on täies mahus ellu viidud, siis uuendatud KTK-s märgitakse antud tegevused lõpetatuks.

24.09.2009 kiideti Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 409 heaks „Eesti taastuenergia tegevuskava aastani 2020“ koostamise ettepanek. Tegevuskava koostamise üldiseks eesmärgiks on tagada valdkonna tasakaalustatud areng ja vältida üksikute alateemade eelisarendamist, mis võib turgu negatiivselt mõjutada. Tegevuskava ja selle rakendusplaan esitatakse Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks 2010. aastal. Taastuenergiast toodetud elekter moodustas 2008. a ligi 2% kogu Eesti elektritarbimisest ning taastuenergia osatähtsus energia kogutarbimises oli 13,5%.

AS Eesti Energia üheks olulisemaks investeeringuks 2008. a oli Aulepa tuulepark, kuhu tehti investeeringuid umbes 900 mln krooni ulatuses. Baltimaade võimsaim tuulepark avati 16. juunil 2009. Aulepa tuulepargi aastane toodang on u 100 gigavatt-tundi (GWh), mis moodustab ca 1,3 protsenti elektri lõpptarbimisest Eestis. 2009. a toodeti Eestis tuuleenergiast 190,5 GWh elektrienergiat⁷, mis moodustab üle 2% kogu elektrienergia aastasest toodangust.

Tuuleenergia kasutuselevõtu võimaluste suurendamiseks kuulutati 2009. a välja hange Liivi lahe

7 Eesti Statistikaameti andmetel

tuuleparkide kompensatsioonjaama võrguliitumise eskiislahenduse saamiseks, milles antakse konkreetne tehniline lahendus 100 MW kompensatsioonielektriijaamale, mis töötab sünkroonis tuuleparkide toodangugraafiku puudujäägiga. Samuti tehti eeltöid Liivi lahe tuuleelektriijaamade KMH läbiviimiseks.

Täiendavate ühenduste loomiseks Põhjamaadega kompenseeriva energia saamiseks planeeritakse lisaks Eesti-Soome Estlink-1 kaablile ühendust ka Estlink-2 merekaabli näol. Kaabli käikuandmine on planeeritud 2013. a detsembriks. Projekti kogumaksumus on 4,7 miljardit krooni (300 miljonit eurot). Eeltööde maksumus 2009. a oli 26 700 tuh kr.

Eesti Energia kuulutas 2009. a välja riigihanke „Uue põlevkivikütel CFB soojuselektriijaama projekteerimine ja ehitamine“. Hanke korras rajatakse Eesti Elektriijaama vabale territooriumile ja selle vahetusse lähedusse jäävale territooriumile uus autonoomne põlevkivikütel töötav soojuselektriijaam võimsusega 2x 300 MW. Rajatavas soojuselektriijaamas on kaks 300 MW energiablokki ning esimese energiabloki valmimistähtaeg on 2015. Iru SEJ keskkonnanõuetega vastavusse viimiseks lõpetati 2009. a auruatlale 2 madala NO_x heitmetega kütusepõletamissüsteemi paigaldamise projekt. Projekteerimis- ja rekonstrueerimistööde maksumus oli 48,95 miljonit krooni.

Eesti Elektriijaama energiablokkide heitgaaside puhastusseadmete täiendamiseks ja efektiivsuse tõstmiseks sõlmiti leping desulfuriseerimisseadmete (deSO_x) paigaldamiseks kahele 200 MW energiablokkile. Blokkide vääveldioksiidi (SO₂) kontsentratsioon suitsugaasides peale puhastamist saab olema alla 400 mg/nm³.

Iru EJ jäätme põletusploki rajamise ettevalmistustöödest on 2009. a seisuga läbi viidud keskkonnamõjude hinnang (edaspidi *KMH*), teostatavusuuring ja hange Iru jäätmeenergiaploki (WtE) rajamiseks.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Toota elektrit mahus, mis rahuldab Eesti tarbimisvajadust, ning arendada mitmekesiseid, erinevatel energiaallikatel põhinevaid väikese keskkonnamõjuga jätkusuutlikke tootmistehnoloogiaid, mis võimaldavad toota elektrit ka ekspordiks.*** Energia tootmise olemasolevate energeetiliste ressursside kasutatavuse hindamise ja kasutamise pikaajaliste kavade koostamise meetmes kavandatud tegevused on kõik 2009. aasta seisuga ellu viidud. Sellega on antud põhjalik alus energeetikasektori strateegiliseks arendamiseks ning liigutakse jõudsalt keskkonnastrateegias püstitatud eesmärgi poole. Jätkuv tuuleparkide ehitus ja olemasolev Estlink-1 kaabel ning Estlink-2 kaabli ehitus võimaldab tulevikus rohkem elektrit toota ekspordiks.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020 ja Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018 valmimine.**
- **Baltimaade võimsaima tuulepargi Aulepa rajamine, mille aastane kogutoodang moodustab ca 1,3 % elektri lõpptarbimisest Eestis.**

3.2 Energia tarbimine

2007. aasta lõpus kiitis Vabariigi Valitsus heaks Energiasäästu sihtprogrammi aastateks 2007–2013,

mille eesmärk on muuta energiatarbimine ratsionaalsemaks, suurendada energia tootmise ja jaotamise efektiivsust ning vähendada nende keskkonnamõju. Valmis ka Eesti eluasemevaldkonna arengukava 2007–2013 eelnõu, mis kinnitati 2008. a alguses ja mis näeb ette kortermajade energiasäästlikkuse suurendamise meetmeid ja inimeste sellealase teadlikkuse tõstmist.

AS Eesti Energia ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös loodi Energiasäästu portaali <http://kokkuhoid.energia.ee/>. Veebilehe eesmärk on tõsta nii kodumajapidamistest kui ka ettevõtetest elektritarbijate energiakasutuse tõhusust. Energiakasutuse tõhusamaks muutmiseks tööstuses tehti uuring „Eesti tööstusettevõtete energiasäästu olukord“. Koostöös Tallinna Tehnikaülikooli ja Eesti Kütte- ja Ventilatsiooninseneride Ühendusega arendati välja energiaaudiitorite ja energiamärgise andjate koolitamise ja kutseomistamise süsteem.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 07.05.2009 käskkirjaga nr 137 kinnitati „Korterelamute renoveerimislaenu programm“, mille alusel asuti kommertsbankade osalusel rakendama „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ meetet „Energiamajanduse arendamine“, Soodusintressiga renoveerimislaenu programmi kogumahuks on 766 mln kr, sellest 266 mln krooni Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERDF). Programmi alusel annavad SEB ja Swedbank sooduslaene korterelamute rekonstrueerimiseks energiasäästite soovituste alusel, mille tulemusena saavutatakse elamutes vähemalt 20%-line energiasääst lõpptarbija juures. 2009. aasta lõpuks oli pankade poolt sõlmitud 63 sooduslaenu lepingut kogumahuga 73,5 mln krooni.

Korterelamute renoveerimislaenu programmile lisaks rakendati SA KredExi osalusel teisi „Energiasäästu arendamine elamumajanduses“ alameetmeid: „Elanike teavitamine elamute energiasäästlikkusest“ ja „Energiasääst ja ehitise ekspertiis ning ehitusprojekti koostamise toetamine“. Mõlemad tegevused on rakendunud ootuspäraselt. Elanike teavitamise programmiga suunati tõukefondide vahendid KredExi juures tegutseva Energiasäästu Kompetentsikeskuse (edaspidi ESK) töö korraldamiseks: seminaride, meediakampaaniate korraldamiseks; ühiskondliku arvamuse kujundamiseks ning elanike teadlikkuse tõstmiseks. 2009. aastal ilmus kaks infovoldikut: „Nõuded hoonete energiatõhususele“ ja „Energiasääst läbi korterelamu rekonstrueerimise“. ESK korraldas 7 infoseminari (millest võttis osa 260 korterelamu esindajat), täiendas kodulehte aktuaalsete teemadega, korraldas novembris üle-eestilise energiasäästunädala koos teavituskampaaniaga ja arvukate seminaridega ning viis läbi rahvusvahelise energiasäästukonverentsi „Energiasäästlikkus hoonetes – kogemused ja trendid Eestis ning naaberriikides“. 2009. aasta detsembris asutatud Energia- ja Kliimaagentuur jätkab ESK-i alustatud tegevust energiasäästu propageerimisel ning erinevate projektide elluviimisel. Energiaauditi programmist rahuldati 693 taotlust summas 5,1 miljonit krooni.

Saku vald osaleb koos 28 partneriga 12 riigist (sh omavalitsused, mittetulundusorganisatsioonid ja teadusasutused) Intelligent Energy Europe poolt rahastatavas projektis „Eestist Horvaatiani: arukad energiasäästu meetmed munitsipaaleluasemete jaoks Kesk- ja Ida-Euroopa riikides (lühend INTENSE)“. Projekti eesmärgiks on munitsipaaleluasemete arukate energiasäästu meetmete ülekandmine „vanadelt“ EL liikmesriikidelt „uutele“ liikmesriikidele, ülemineku- ja kandidaatriikidele Kesk- ja Ida-Euroopas. Saku Vallavalitsus keskendub INTENSE projektis koos Saksa ekspertidega ehitusprotsessi erinevate huvigruppide (planeerijad, arhitektid, insenerid, ehitajad, kohaliku omavalitsuse spetsialistid) teadmiste ja oskuste terviklikumale arendamisele. Projekti kogumaht on ca 62 miljonit krooni, sh Saku valla osa ca 1,3 miljonit krooni.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine, tagades samas inimeste vajaduste rahuldamise, ehk tarbimise***

kasvu olukorras primaarenergia mahu säilimise tagamine. Energiasäästu propageerimine läbi erinevate programmide ja tegevuste vähendab suures plaanis energia tarbimist ning see omakorda aitab saavutada keskkonnanstrateegias püstitatud eesmärki (energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine). Valitud tegevused on aktuaalsed ja sobivad KS 2030 eesmärgi saavutamiseks ja hetkel liigutakse eesmärgi saavutamise suunas.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärgi saavutada:

- **Edukalt on rakendatud „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ alasuuna „Energiasäästu arendamine elamumajanduses“ meetmeid nagu „Korterelamute renoveerimislaenu programm“ rahalise mahuga 766 miljonit krooni; „Elanike teavitamine elamute energiasäästlikkusest“ ja „Energiaaudit ja ehitise ekspertiis ning ehitusprojekti koostamise toetamine“.**

3.3 Osoonikihi kaitse

Osoonikihti kahandavate ainete (edaspidi OKA) kogumise, taasväärtustamise ja sügavpuhastamisega tegeleb Eestis Tallinnas Suur-Sõjamäel asuv riiklik haloonide kogumis- ja käitluskeskus. 2010. a 1. jaanuaril jõustus tehasepuhtusega HCFC-de (halogeenitud klorofluorosüsivesinike) kasutamise keeld toodete või seadmete tootmises või hoolduses, eelkõige aga uuestitaitmisel. 1. jaanuarist 2010 kuni 1. jaanuarini 2015 võib seadmete hoolduses kasutada ainult puhastatud HCFC-sid.

Mais 2009 monteeriti maha viimased haloonid (kasutatakse tulekustutites) Eesti lipu all sõitvatelt laevadelt. M/L „Viimsilt“ monteeriti maha 800 kg tuleõõrjegaaside segu BF2 (haloonide segu), M/L „Koguvall“ monteeriti maha 526 kg tuleõõrjegaaside segu BF2 ja M/L „Harilaiult“ monteeriti maha 300 kg halooni 2402. Samal ajal lõpetas Euroopa Komisjon Eesti suhtes rikkumismenetluse, mis oli seatud laevadel paiknevate ebaseaduslike haloonidega. Aastatel 2007-2009 on kokku kogutud 3545 kg haloone (haloon-2402, haloon-1301 ja kasutuskõlbmatu haloon) ja 6076 kg tuleõõrjegaaside segu (sh 1560 kg tulekustutussegu Lätist). OKA-de riiklikus käitluskeskuses-haloonipangas on 2009. a seisuga kokku 7825 kg erinevaid osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavaid ohtlikke jäätmekäitlusi (haloonid, külmaained).

2008. aastal jõustus Euroopa Komisjoni määrus (EÜ) nr 303/2008, millega kehtestatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 842/2006 miinimumnõuded ja tingimused teatavate fluoritud kasvuhoonegaaside sisaldavate statsionaarsete jahutus- ja kliimaseadmete ning soojuspumpadega tegelevate äriühingute ja töötajate sertifitseerimise vastastikusele tunnustamisele. Komisjoni määruse 303/2008 lisa kehtestab neljal leheküljel detailsed nõuded personali tehnilistele oskustele ja taustateadmistele ja jagab töötajad nelja klassi. Määruse rakendamine aitab tõhusalt kaasa osoonikihti kahandavate ainete käitleva personali kvalifikatsiooni tõstmisele. Edukalt on käivitatud ettevalmistused külmaaineid käitlevate töötajate ja ettevõtjate sertifitseerimiseks ja koolituskavade uuendamiseks. Koostööd on tehtud Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse, Eesti Kutsekoja ja Eesti Külmaliiduga. Kõik statsionaarsete jahutus- ja kliimaseadmete ning soojuspumpadega tegelevate töötajad peavad olema uute nõuete kohaselt sertifitseeritud 4. juuliks 2011. a.

Osoonikihti kahandavate ainete järkjärgulise käibelt kõrvaldamise riiklik programm kinnitati Vabariigi Valitsuse 4. mai 1999. a korraldusega nr 531-k ning see plaan oli kehtestatud perioodiks

1999-2002. Nimetatud korraldusega kehtestatud programmi rakendamise kõik edukuse näitajad on täidetud:

1. osoonikihti kahandavate ainete tarbimise langus;
2. lubade väljastamine osoonikihti kahandavate ainete sisse- ja väljaveoga ning tööstusliku, kaubandusliku ja teenindusliku kasutamise seotud isikutele;
3. osoonikihti kahandavate ainete rahvusvaheliste vedude kontrollsüsteemi toimimine riigipiiril;
4. Montreali protokolliga nõutud aruannete õigeaegne esitamine Viini konventsiooni sekretariaadile ja sekretariaadi märkuste puudumine aruannete kohta.

Kuna „Osoonikihti kahandavate ainete järkjärgulise käibelt kõrvaldamise plaani ülevaatamine” on täies mahus ellu viidud, siis märgitakse antud tegevus uuendatud KTK-s lõpetatuks.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Kõrvaldada järk-järgult nii tööstusest kui ka kodumajapidamistest osoonikihti kahandavad tehisained.*** Praeguseks on langenud osoonikihti kahandavate ainete tarbimine, külmamajandustehnikas ei kasutata enam freooni ning külmaaineid kogutakse ja taasväärtustatakse suures mahus. Need trendid näitavad, et liigutakse KS-is püstitatud eesmärgi saavutamise suunas ning valitud tegevused on olnud sobivad.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **2009. aastal monteeriti maha viimased haloonid teadaolevatelt Eesti lipu all sõitvatelt laevadelt.**
- **2010. a 1. jaanuaril jõustus tehasepuhtusega HCFC-de (halogeenitud klorofluorüsivesinike) kasutamise keeld toodete või seadmete tootmises või hoolduses, mis vähendab oluliselt HCFC-de kahjulikku keskkonnamõju.**

3.4 Transport

2007. aasta alguses kinnitas Riigikogu Transpordi arengukava aastateks 2006–2013 eesmärgiga kujundada efektiivne, ohutu ja keskkonnasõbralik ning samas vajadustele vastav transpordisüsteem. Valmis ka Ühistranspordi arenguprogramm 2006-2010, mille eesmärk on pakkuda autotranspordile keskkonnasõbralikku ja jätkusuutlikku alternatiivi. Arengukava eesmärkide elluviimiseks asutati 2008. a Eesti Riikliku Autoregistrikeskuse juurde ühistranspordi juhtimise üksus. Loodi ühistranspordi infosüsteem (ÜTRIS), mille eesmärk on kvaliteetse info koondamine ühistranspordi teenuse planeerimiseks, korraldamiseks, järelevalveks ja kasutamiseks. 2008. a lõpuks hinnati Eestis ühistranspordi kasutajate osakaaluks tööl käimisel 26,3%. 2009. a viidi Eesti Transpordi arengukava 2007-2013 raames läbi transpordi väliskulude uuring, mis võimaldab tulevikus rakendada väliskulude sisestamise põhimõtet transpordi hinna kujundamisel, et see vastaks ühiskonna tegelikele kuludele.

Ettevalmistustööd toimusid projekti *Rail Baltica* raames. Valmis *Rail Baltica* raudtee teostatavusuuring, mille eesmärk oli strateegiliselt hinnata üldist vajadust ja potentsiaali *Rail Baltica* arendamiseks ja anda soovitusi projektis kõige sobilikuma arendusvõimaluse rakendamiseks trassi paiknemise, tehniliste standardite ja korralduse osas⁸.

⁸ Rail Baltica raudtee teostatavusuuring – peamised järeldused ja soovitusid, jaanuar 2007 on leitav: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/railbaltica/concl_et.PDF

Kohalike omavalitsuste kergliiklusteede rajamisse on aastatel 2007-2009 investeeritud üle 83 miljoni krooni, millest KOV-ide finantseering on olnud üle 27 miljoni krooni.

Tallinna kui suurima transpordikeskuse jaoks koostati 2007. aastal teemaplaneering „Tallinna magistraalteed ja kergliiklusteed“. Tallinna kesklinna liiklus- ja parkimiskoormuse vähendamiseks 2007. a alustatud „Pargi ja reisi“ (edaspidi P&R) süsteemi rakendamist Tallinnas Pirita suunal võtsid liiklejad hästi vastu. Teise etapina rakendati seda ka Pärnu mnt, Väike-Õismäe ja Peterburi tee suunal. Lisaks käivitus 2008. a Paldiski mnt ühistranspordi prioriteedi süsteem, mis soosib P&R süsteemi kasutamist Õismäe suunal. Linn jätkab võimaluste otsimist P&R süsteemi atraktiivsemaks muutmiseks ning selle käivitamist ka teistel suundadel. 2008. aastal korraldati Tallinnas ühistranspordi propageeriv kampaania projekti CIVITAS SMILE osana. SMILE on EL 6. raamprojekti CIVITAS II initsiatiivi raames teostatav projekt. CIVITAS (City-Vitality-Sustainability ehk Linn-Elujõulisus-Jätkusuutlikkus) tegeleb puhtama ja ökonoomsema linnatranspordi rakendamisega EL linnades. CIVITAS II-s osaleb 17 Euroopa linna. 3. september 2009 algatati Tallinna ühistranspordi arengukava 2011-2020 koostamine.

Vabariigi Valitsuse 6. märtsi 2008. a korraldusega võeti vastu Transpordi investeringute kava 2007–2013. Kava kohaselt on toetuste põhinimekirjas 22 projekti ning lisanimekirjas 2 projekti.

2009. a alustas tööd üleriigiline reisiplaneerija⁹, mis koondab peaaegu kõik eestisesed sõiduplaani alusel sõitvad ühistranspordiliinid ning võimaldab planeerida reisi nii peatusest peatusesse kui ka ühest geograafilisest punktist teise. Viidi läbi ka reisiplaneerijat tutvustav kampaania.

2009. a kuulutati välja hange uute diisel- ja elektrirongide ostmiseks. AS Elektriraudtee soetab 18 keskkonnasõbralikku kaasaegset elektrirongi ning Ühtekuuluvusfond toetab uute rongide ostu 1,1 miljardi krooniga.

Reisirongiliikluse infrastruktuuri arendamiseks rekonstrueeriti 2009. aastaks Tartu-Valga raudteelõik (kogumaksumusega 267 miljonit krooni), mis võimaldas taastada regulaarse reisirongiühenduse. Ühtlasi alustati Tallinn-Tapa raudteelõigu renoveerimisega, mis valmib 2010. aastal. Alustatud on kõikide ooteplatvormide rekonstrueerimist koos peatuste juurde kuuluva infrastruktuuriga. Esimesed uued platvormid on hetkel juba kasutuses.

Tartu linn osaleb mitmes keskkonnasõbralikku transporti propageerivas projektis, nagu näiteks „Läänemere piirkonna biogaasil sõitev ühistransport“, mille juhtpartneriks on AB Storstockholms Localtrafic. Samuti osaletakse projektis „ACTIVE“, mis tegeleb säästva, tervisliku ja ohutu linnatranspordi arendamisega, kasvatades linnavalitsuse kompetentsi ja kaasates erinevaid huvipooli linnavalitsuse tegevusse. Projekti juhtpartneriks on Napier Ülikool Edinburghis Suurbritannias. Tartu linn osaleb ka projektis „Rattaga läbi Vidzeme ja Lõuna-Eesti“. Eestist on projektiga liitunud 26 omavalitsust ja Lätist 9 omavalitsust. Juhtpartneriks on Vidzeme Turismiassotsiatsioon.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Arendada välja efektiivne, keskkonnasõbralik ja mugav ühistranspordisüsteem, ohutu kergliiklus (muuta auto alternatiivid mugavamaks) ning sundpendelliiklust ja maanteevedusid vähendav asustus- ja tootmisstruktuur (vähendada transpordivajadust).*** Ühistranspordi kasutamise suurendamiseks ja keskkonnasõbraliku transpordi arendamiseks on koostatud transpordi arengukava ja ühistranspordi arenguprogramm, mille rakendamisel liigutakse keskkonnastrateegias püstitatud eesmärgi poole. Ohutu kergliikluse tagamiseks on kohalikud omavalitsused investeerinud kergliiklusteede rajamisse.

⁹ www.peatus.ee

Sundpendelliikluse vähendamiseks on rakendatud Tallinnas „Pargi ja reisi“ süsteem. Kokkuvõtvalt võib öelda et valitud tegevused toetavad KS-is püstitatud eesmärgi saavutamist.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärgi saavutada:

- **Kinnitati Transpordi arengukava 2006–2013, mis on strateegiline lähtedokument transpordisektori arendamiseks.**
- **2007. a alustati „Pargi ja reisi“ (P&R) süsteemi rakendamist, mis vähendab Tallinna kesklinna liiklus- ja parkimiskoormust.**

Kliimamuutuste leevendamise ja õhu kvaliteedi valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang

Kliimamuutuste leevendamise ja õhu kvaliteedi tegevusvaldkonna tegevuste elluviimisel on otseselt mõjutatud sihtrühmaks elektritootjad, elektritarbijad ja transporti kasutavad elanikud. Kaudselt saab mõjutatud terve Eesti elanikkond, seoses osoonikihi kaitsele suunatud tegevusega.

Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet mõjutavad väga oluliselt inimeste tervist ja heaolu. Võimalikud ilmastikust tingitud nähtused on risk nii tervisele kui ka ettevõtlusele ning nende ärahoidmine või leevendamine aitavad vähendada kahjulikke mõjusid. Transpordisektori areng ning investeringud soodustavad sotsiaal-majanduslikku arengut muutes transpordi valdkonna äritegevusele atraktiivsemaks. Sotsiaalne heaolu ja elukvaliteet kasvab transpordi infrastruktuuri kättesaadavuse kasvuga.

Energeetika- ja transpordisektori strateegiline arendamine ja uute keskkonnasäästlikumate tehnoloogiate juurutamine ja kasutuselevõtt loovad pikas perspektiivis uusi töökohti ja parandavad suurenenud sissetulekute näol leibkondade rahulolu oma elutingimustega. Samuti tõstavad investeringud erinevate keskkonnasäästlikumate tehnoloogiate arendamisse Eesti konkurentsivõimet maailmas. Taastuvenergeetika arendamine ja energia eksportimine mõjuvad ergutavalt riigi rahvamajandusele ning vähendavad energiasõltuvust teistest riikidest.

Energiasäästule suunatud tegevused aitavad vähendada leibkondade kulutusi energia tarbimisele ning mõjutavad seetõttu ka leibkondade toimetulekut positiivselt. Elanike teadlikkus energiasäästu olulisusest tõuseb ning tarbimisharjumused energia osas muutuvad säästlikumaks.

Valdkond 4. Keskkond, tervis ja elukvaliteet

4.1 Väliskeskkond

2007. aastal valmisid õhukaitse vallas mitmed õigusaktid, mis reguleerivad välisõhku eralduvate peente (*PM10*) ja väga peente (*PM2,5*) tahkete osakeste ja püsivate orgaaniliste saasteainete (*POP*-ide) heitkoguste määramise korda ja määramismeetodeid.

2007. aastal kaardistati põhiosas müra ja kiirgusega seotud ohud. Mürakaartide alusel hakati koostama müra vähendamise tegevuskava ja määrama selle rakendusmeetmeid. Müra vähendamiseks on 2009. a investeeritud üle 400 miljoni krooni. Maanteeamet on ehitanud kõige

keerulisema müraolukorra lahendamiseks Mäo möödasõidul müravalle (ehitus jätkub 2010) ja Assakul müratõkkeseinu 1,3 km. Eesti Raudtee on otseselt müra vähendamiseks keevitanud kokku raudteerööpaid Tallinn-Tapa liinil ja Tartu – Valga liinil. Tallinna Lennujaamas töötab pidev müraseireseade, millega määratakse ülenormatiivset müra tekitavad lennukid.

Vabariigi Valitsus kiitis 17. juulil 2008. a heaks „Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“, mis koondab endas meetmeid inimese tervise hoidmiseks ja jätkuvaks parandamiseks. Arengukava koondab ühtseks tervikuks ja eesmärgistab vertikaalsed tervise valdkonna arengukavad ja strateegiad ning ühendab laia valiku juba toimivaid või loomisel olevaid strateegilisi dokumente teistest valdkondadest. Arengukava reguleerib muuhulgas ka välisõhu valdkonda.

Keskkonnaseireinfo kättesaadavuse parandamiseks asutati 2008. a seireveeb¹⁰, mida arendatakse pidevalt. Seire tulemused näitavad, et välisõhu kvaliteet on mõnevõrra halvenenud. Tallinnas, Kohtla-Järvel, Narvas, Tartus asuva 7 õhuseirejaama andmete põhjal on Kohtla-Järve õhus on kasvanud fenooli ja H₂S sisaldus, suurtööstuste mõjul on seal muude Eesti linnadega võrreldes kõrgem ka SO₂ sisaldus. Probleemiks on peentolmu kõrge sisaldus linnaõhus – nt Tallinna kesklinna seirejaamas ületas see piirväärtust 63 korral aastas. Seega on piirväärtuse ületamist 1,8 korda rohkem, kui lubab välisõhu kaitse direktiiv (põhjuseks kütmine, transport). Alates 2010. aasta algusest jõustusid Eestis karmimad piirväärtused peente osakeste sisaldusele välisõhus. Kuni eelmise aasta lõpuni oli piirväärtuseks 50 ug/m³, mida võis aasta jooksul ületada 35 päeval, siis edaspidi on lubatud piirväärtust ületada kuni 7 päeval aastas. Aastakeskmine piirväärtus on varasema 40 ug/m³ asemel 20 ug/m³. Uued piirväärtused on rangemad kui mujal Euroopa Liidus kehtivad piirväärtused peentele osakestele.

2008. a valmis Tallinna keskkonnamüra vähendamise tegevuskava, mille koostamise aluseks on Tallinna linna strateegiline mürakaart. Tegevuskavas on märgitud erineva müratasemega aladel elavate inimeste hinnanguline arv, kirjeldatakse meetmeid, mida on kavas rakendada mürataseme vähendamiseks, esitatakse järgneviks viieks aastaks kavandatud abinõude loetelu ja nende maksumus.

Riikliku keskkonnaseire programmi rahaline maht 2009. a välisõhu seires oli 6211 tuhat krooni (sellest linnaõhuseire 2632 tuhat krooni). Pidevalt täiustatakse riiklikke emissioonide andmebaase, mis võimaldab kasutada adekvaatseid arvutuslikke õhukvaliteedi andmeid kogu Eesti kohta ja teostatakse uuringuid välisõhu saastatuse mõjust inimese tervisele, mis annab aluse suunata optimaalselt meetmeid õhukvaliteedi parandamiseks. Välisõhu seire toimub automaatseirejaamadega suuremates linnades (Tallinn, Narva, Kohtla-Järve, Tartu) ning seiretulemused esitati jooksvalt Internetis (www.klab.ee). Lisaks linnaõhule jälgitakse välisõhu seisundit ka 3 taustajaamas (Vilsandil, Lahemaal, Saarejärvel), millega selgitatakse saasteainete kaugkannet. Sademete keemilist koostist, mida kasutatakse sadenemiskoormuste arvutamisel, jälgitakse üle Eesti 15 seirejaamas. Lisaks seiratakse raskmetallide sadenemist bioindikatsiooni meetodil (sammalde abil). Välisõhu seirejaamade seireandmed operatiivselt kättesaadavad Keskkonnauuringute Keskuse kodulehel <http://mail.klab.ee/seire/airviro/>. 2009. a eelarvekärbete tõttu tuli varasemaga võrreldes vähendada riikliku keskkonnaseire sagedusi, seirejaamu ja seiratavaid näitajaid, kuid minimaalsed seirekohustused on täidetud.

2009. a valmis kaks õhukvaliteedialast ülevaadet, mis keskenduvad õhku eraldunud saasteainete heitkogustele. „1990–2007. aastal õhku eraldunud saasteainete heitkogused paiksetest ja hajussaasteallikatest Eestis“ ülevaates selgub, et võrreldes 1990. aastaga on 2007. aastaks vähenenud kõigi analüüsitud saasteainete heitkogused, peamiselt ümberkorralduste tõttu, mis

¹⁰ Seireveeb: <http://eelis.ic.envir.ee:88/seireveeb/>

toimused majanduses ja omandisuhetes pärast Eesti taasiseseisvumist. Samuti on heitkogused vähenenud karmistunud keskkonnavalastest õigusaktidest tulenevalt.

Teine ülevaade „Õhku eraldunud saasteainete heitkogused paiksetest saasteallikatest aastail 2004–2007“ keskendub lühemale perioodile analüüsides vääveldioksiidi, tahkete osakeste, lenduvate orgaaniliste ühendite, lämmastikoksiidide, süsinikoksiidide ja raskmetallide heitkoguseid.

01.01.2010 alustas tööd Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev Terviseamet, mis ühendab Tervishoiuameti, Tervisekaitseinspeksiooni ja Kemikaalide Teabekeskuse ülesandeid. Ameti tegevusvaldkondadeks on tervishoid, nakkushaiguste seire ja epideemiatõrje, keskkonnatervis, kemikaaliohutus ja meditsiiniseadmete ohutus. Terviseriski hindamise büroo on kavas komplekteerida 01.01.2011.

Terviseriskide hindamise raames on 2009. a koostöös väliseksperitidega läbi viidud kaks projekti:

1) Twinning Light Project EE06-IB-TWP-ESC-03 „*Estimation of concentrations of radionuclides in Estonian ground waters and related health risks*“, mille eesmärgiks oli minimeerida joogivees esinevate radionukliidide poolt põhjustatud terviseriske.

2) Twinning Light Project EE06-IB-TWP-ESC-02 „*Implementation of the new bathing water directive 2006/7/EC in Estonia*“, mille raames valmisid kolm juhendit:

- suplusvee profiilide koostamiseks
- supluskoha majandamine omavalitsusele
- supluskoha majandamine tervisekaitseinspektoritele

Tallinna linn on investeerinud vaiksede alade ning mänguväljakute korrashoidu, renoveerimisse, projekteerimisse ja ehitamisse; teede ja tänavate hooldus- ja kapitaalremonti, jalgrattateede rajamisse ja ühistranspordi arendamisse, sh uute busside soetamise perioodi jooksul üle 390 miljoni krooni.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Tervist säästev ja toetav väliskeskond***. Ohutuma väliskeskonna tagamiseks viiakse pidevalt läbi välisõhu seiret, vähendatakse väliskeskonnast tulenevat müra, karmistatakse piirväärtusi peente osakeste sisaldusele välisõhus ja saasteainete heitkogustele. Antud tegevused toetavad KS-is toodud eesmärgi saavutamist ning hetkel liigutakse tervislikuma väliskeskonna tagamise suunas.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **Toimub pidev välisõhu seire (linnaõhk, saasteainete ülekanne, sademete keemiline koostis, raskemetallide sadenemine), mis võimaldab operatiivselt anda teavet välisõhu kvaliteedi kohta.**

4.2 Siseruum

Vabariigi Valitsus kiitis 17. aprilli 2008. a korraldusega nr 182 heaks Kiirgusohutuse riikliku arengukava aastateks 2008–2017 koos selle rakendusplaaniga (edaspidi **KORAK**). KORAK eesmärgiks on kiirgusohutuse tagamine ehk teisisõnu inimese ja keskkonna kaitseks korraldatava

kiirgustegevuse reguleerimine ja looduslike kiirgusallikate seire korraldamine. EL kohustustest tulenevalt valmistati 2008. a ette kiirgusseaduse muutmise seadus, millega reguleeriti kasutatud tuumkütuse ohutu veo korraldust.

Eesti Geoloogiakeskus koostas 2008. a Harjumaa pinnase radooniriski kaardi. Radooniohuga aladele ehitamise nõuete väljatöötamise tulemusel kehtestati 2009. aastal uus standard EVS 840:2009 „Radooniohutu hoone projekteerimine“, mis muuhulgas täpsustab alad, kus ehitustegevus on piiratud, kuna tuleb rakendada radooni vähendamise meetmeid.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum.*** Antud eesmärki aitab kõige enam saavutada Kiirgusohutuse riikliku arengukava vastuvõtmine ja selle rakendamine, kuna arengukava eesmärgiks on kiirgustegevuse reguleerimine inimese ja keskkonna kaitseks. Ohutute siseruumide tagamiseks on koostatud mitmetes piirkondades radooniriski kaart ning 2009. aastal kehtestati standard radooniohutu hoone projekteerimiseks. Nimetatud tegevused aitavad kaasa KS-is püstitatud eesmärgi saavutamisele.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärgi saavutada:

- **Kiirgusohutuse riikliku arengukava aastateks 2008-2017 heakskiitmine.**
- **Mitmetes piirkondades on koostatud radooniriski kaardid ja 2009. aastal kehtestati standard radooniohutu hoone projekteerimiseks.**

4.3 Toit

Enamus Keskkonnategevuskavas planeeritud tegevused toidu valdkonnas on 2009. a seisuga edasi lükkunud, kuna vajalikku rahastamist ei ole toimunud. Uued tegevused on ette nähtud Põllumajandusministeeriumi arengukavas 2010-2013. Siiski on jätkatud olemasoleva analüüsivõimekuse tugevdamist (dioksiinilaadsete PCB-de ja bromeeritud tuleohtlikkuse vähendajate (BFR) meetodi modifitseerimine) ja Veterinaar- ja Toiduameti veebilehel avaldati toidu saastekoormuse seirete aruanded. Riiklikud toidualased seireprogrammid on proovivõtu programmid, mille eesmärgiks on toidu ohutuse ja kvaliteedi alase olukorra jälgimine ja inimtervisele ohtliku toidu avastamine. Seireprogramme koostatakse kooskõlas Eesti ja Euroopa Liidu seadusandlusest tulenevate nõuetega. Tagamaks ohutuse jälgimist kogu toiduahela vältel, võetakse erinevates programmides proove nii elusloomadelt, toidutoormest kui toidust. Toidust võetud proovide mittevastavus normidele 2007. aastal oli 2,3%, 2008. aastal 2,2% ja 2009. aastal 2,1%. See tähendab et normidele vastavaid proove on aasta-aastalt järjest rohkem. Teatavate saasteainete (metallid, dioksiinid, pestitsiidid, ravimite jäägid jm) sisaldus toidus oli 2007. aastal 0,47%, 2008. aastal 0,27% ja 2009. aastal 0,39%. Saasteainete sisaldus toidus on võrreldes 2008. aastaga tõusnud kuid võrreldes 2007. aastaga on paranemine olnud märgatav.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Keskkonnast tulenevate saasteainete sisaldus toiduahelas on inimese tervisele ohutu.*** Pidevalt teostatakse toidu saasteainete seiret, mis aitab tuvastada nõuetele mittevastavate proovide abil tervisele ohtlikku toitu ning kasutusele võtta vastavad meetmed. Toidu järelevalve ja toidu saasteainete info kättesaadavus on tagatud, kuid toidu saasteainete riskianalüüsisüsteemi arendamine on rahapuudusel edasi lükatud. Kuigi KTK-s toodud tegevused on sobivad KS eesmärgi saavutamiseks, siis enamus tegevusi on edasi lükatud ning KS-is püstitatud eesmärgi poole liikumine on vaevuline.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **Riiklike toidualaste seireprogrammide läbiviimine, mille eesmärgiks on toidu ohutuse ja kvaliteedi alase olukorra jälgimine ja inimtervisele ohtliku toidu avastamine.**

4.4 Joogi- ja suplusvesi

2008. a lõpu seisuga oli ühisveevärgiga haaratud 84% elanikkonnast, 2009. aastal oli see näitaja kasvanud 87%-ni. 2009. aastaks vastas 53-st üle 2000 tarbijaga veevärgist nõuetele 41 veevärki ehk 77%. 50–2000 tarbijaga 1150 veevärgist suutis nõuetekohast joogivett tagada 666 veevärki ehk 58% (vt Tabel 2).

Tabel 2. Ühisveevärgide nõuetele vastavus aastate lõikes¹¹

	2007	2008	2009
Üle 2000 tarbijaga veevärgid	74%	77%	77%
Alla 2000 tarbijaga veevärgid	47%	53%	58%

Ühiskanalisatsiooniga oo 2009. a seisuga liitunud 76% elanikkonnast.

Ühtekuuluvusfondi meetme „Veemajanduse infrastruktuuri arendamine“ raames on 2008-2009 aastatel ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni (edaspidi *ÜVK*) ehitamise ja rekonstrueerimisse investeeritud üle 5,4 miljardi krooni 47 veemajanduse projekti elluviimiseks. Mahukamad projektid on olnud Narva veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimise projekt (447 milj krooni), Harku valla Ühtekuuluvusfondi veemajandusprojekt (422 milj krooni) ja Kohtla-Järve piirkonna ühisveevarustuse rekonstrueerimine (480 milj krooni).

KIK-i keskkonnaprogrammi veemajanduse programm koosneb viiest alamprogrammist: reoveekäitluse, joogiveevarustuse, jääkreostuse, mittetehniliste tööde ja veekogude tervendamise alamprogrammist. Aastatel 2007-2009 on antud alamprogrammide kaudu toetatud erinevaid projekte rohkem kui 882 miljoni krooniga, sh joogiveevarustuse parandamisele suunatud projekte 246 miljoni krooniga.

Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2008. a määrusega nr 74 kinnitati „Nõuded suplusvee ja supelranna kohta“. Euroopa Komisjonile esitati 2008. a 56 supluskohta andmed. Nõuetele vastavad kõik supluskohad. Eestis on 33 väga hea ja 23 hea vee kvaliteediga supluskohta.

2009. aastal alustati nitraaditundlikul alal loomafarmide keskkonnanõuetele vastavuse inventeerimisega, mille tulemused selguvad 2010. a II kvartali lõpuks.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: **Joogi- ja suplusvesi on inimese tervisele ohutu.** 87% elanikkonnast on haaratud ühisveevärgiga ning 76% elanikkonnast ühiskanalisatsiooniga. Ühisveevärgiga liitumine aitab inimestel tarbida ohutut ja tervisekaitsenõuetele vastavat joogivett. Veemajanduse infrastruktuuri arendamise meetme ning KIK-i keskkonnaprogrammi veemajanduse programmi abil investeeritakse jätkuvalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueerimisse ning ehitamise, mille tulemusel tõuseb ÜVK-ga haaratud inimeste arv. 56-st Eestis kontrollitud supluskohast vastavad nõuetele kõik, mis tähendab, et need on inimese tervisele ohutud. KS-is püstitatud eesmärgi saavutamine on juba aastaks 2009 osaliselt

¹¹ Keskkonnaministeeriumi andmetel

täidetud, kuna suplusvesi on hetkeseisuga kõigis kontrollitud supluskohtades inimese tervisele ohutu. Tervisele ohutu joogivee tagamiseks liidetakse järjest enam inimesi ühisveevärgiga ning parandatakse joogiveevarustust. Võib öelda, et KS eesmärgi saavutamiseks valitud tegevused on igati sobilikud ja eesmärgi saavutamist toetavad.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärgi saavutada:

- **Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks ning joogiveevarustuse parandamiseks on investeeritud üle 5,6 miljardi krooni, tänu millele on elanikkonna varustatus kvaliteetse joogiveega paranenud märgatavalt.**

4.5 Jääkreostus

2008. a valmisid jääkreostuse likvideerimise kavad. EL tõukefondide toetuse abil sai valmis projekt, mille alusel 2007.–2013. aastal jagatakse toetusi jääkreostuse likvideerimiseks endistel sõjaväe- ja militaaraladel. 09.07.2009 kinnitati Vabariigi Valitsuse korraldusega „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ prioriteetse suuna „Veemajanduse ja jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamine“ meetme „Jääkreostuse likvideerimine endistel sõjaväe- ja tööstusaladel“ investeringute kava 2009-2013. Projekti raames likvideeritakse 10 jääkreostusobjekti, mis on kajastatud riikliku tähtsusega jääkreostusobjektide nimekirjas. Projekti viib ellu Keskkonnateabe Keskuse juurde loodud projektijuhtimisüksus. Reaalsed likvideerimistööd algavad 2010. aasta kevadel. Peale objektide likvideerimist hakkab jääkreostusobjektidel seireperiood. Keskkonnateabe Keskusele on 2009. aasta lõpu otsusega eraldatud 212 miljonit krooni jääkreostuste likvideerimiseks sõjaväe- ja tööstusaladel.

2007-2009 perioodil on KIK veemajanduse programmi jääkreostuse alamprogrammi vahenditest eraldatud üle 89 miljoni krooni, sh 53 miljoni krooniga toetatakse jääkreostuse likvideerimistöid 2009. aastal. 2009. aastal on KIK jääkreostuse alamprogrammi vahenditest rahastamisotsuse saanud üle 10 projekti. Kokku on 2007-2009 aastatel toetatud 51 riikliku ja kohaliku tähtsusega jääkreostusobjekti likvideerimist. 2009. aasta lõpuks on riikliku tähtsusega jääkreostuskolletest likvideeritud 28 objekti. Samas on 2009. aastal tehtud SA KIK nõukogu poolt otsus likvideerida 3 riikliku tähtsusega jääkreostuskollet. Objektide likvideerimistööd viiakse lõpuni 2010. aastal.

2009. a seisuga on Eestis teadaolevalt 300 riikliku ja kohaliku tähtsusega jääkreostusobjekti. 2009. aasta seisuga on keskkonnaregistris kajastatud aga kõigest 75 jääkreostusobjekti. 2009. aastal on jätkuvalt uuendatud 2004. aastal loodud jääkreostusobjektide andmebaasi. Uuendamine jätkub kindlasti veel ka 2010. aastal, peale mida on võimalik andmed edastada keskkonnaregistrisse ja Maa-ametile.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: ***Aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded.*** Jääkreostusobjektide likvideerimine on viimastel aastatel hoogustunud. Aastatel 2007-2009 on likvideeritud või on likvideerimisel KIK-i toetuste abil 51 jääkreostusobjekti. 2010. aastal plaanitakse „Jääkreostuse likvideerimine endistel sõjaväe- ja tööstusaladel“ meetme projekti raames 10 riikliku tähtsusega jääkreostusobjekti. Keskkonnaregistris kajastatud objektidest on likvideeritud ja plaanitakse likvideerida üle 80% jääkreostusobjektidest. Üldiselt liigutakse KS eesmärgi saavutamise suunas.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmärgi saavutada:

- **Jääkreostusobjektide likvideerimisse on alates 2007. aastast investeeritud üle 89 miljoni krooni, millega on likvideeritud 28 riikliku tähtsusega jääkreostuskollet ja 23 kohaliku tähtsusega jääkreostuskollet.**
- **Meetme „Jääkreostuse likvideerimine endistel sõjaväe- ja tööstusaladel“ investeringute kava 2009-2013 kinnitamine ja rahastamisotsuse tegemine 212 miljoni krooni ulatuses.**

4.6 Elanike turvalisus ja kaitse

Keskkonna hädaolukordadeks valmisoleku suurendamiseks korraldati 2007. a septembris õli- ja keemiareostustõrje koolitus keskkonnaspetsialistidele ja päästeteenistuste ametnikele (korraldaja oli Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut koostöös Soome kolleegidega). 2008. a korraldati Eesti-Saksa mestimisprojekti raames kemikaalireostuse õppus. Reostusõppuse sarjast „Puhas meri“ toimus merereostustõrje alane staabiõppus, mis oli mõeldud Vabariigi Valitsusele ja Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile. Valitsuse õppuse peamine eesmärk oli testida kriisikomisjoni ja valitsuse liikmete teavitamist hädaolukorrast ning erakorralise istungi toimumisest.

15. juunil 2009 võeti vastu uus kriisireguleerimise raamseadus „Hädaolukorra seadus“ ja sellega koos anti õiguslik alus hädaolukordade riskianalüüside koostamise uuendatud protsessile, mille alusel koostatakse edaspidi asutuspõhiste riskianalüüside asemel olukorrapõhised ja asutuste ülesed riskianalüüsid. Veebruaris 2010 hakkas kehtima ka uus hädaolukorra riskianalüüsi koostamise juhend, mille alusel tuleb hädaolukorra riskianalüüsis kajastada ohte ja riske võimalikult suure geograafilise täpsusega ehk teisisõnu tuua ohud ja riskid selliselt välja, et regionaalsel, maakondlikul ja kohaliku omavalitsuse tasandil on võimalik võtta välja neid huvitav sisend mingi konkreetse hädaolukorra kohta.

Hädaolukorraks valmisoleku, kriisireguleerimise ja elanikkonna kaitse alase täiend- ja põhiõppe süsteemi arendamiseks üldhariduskoolides on 2009. a alustatud põhikooli lõpetajate ja õpetajate pädevusuuringut turvalisustemaatika osas õppekava läbivates õppeainetes ning täiendatud on gümnaasiumiastme riigikaitse eriala õppematerjale.

Merereostuse likvideerimise võimekuse arendamiseks on täpsustatud asutuste rolle mere- ja rannikureostuse lokaliseerimisel ja likvideerimisel ning koostatud on ulatusliku mere- ja rannikureostuse hädaolukorra lahendamise plaani eelnõu. Päästeasutused ja politseiasutused (sh piirivalve) on arendanud oma reostuskorje võimekust. Kolmele päästekeskusele on 2009. a soetatud poomisüsteemi konteinerid reostuse leviku tõkestamiseks, samuti on läbi viidud hange multifunktsionaalse reostustõrje laeva soetamiseks. Maismaal toimuvateks suurõnnetusteks valmisolekuks on päästekeskustele 2009. a soetatud kokku 4 konteinerit maismaa reostustõrjevõimekuse tõstmiseks.

22.04.2009 kinnitati „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon“, mis täpsustab tegevused vabatahtliku päästetegevuse arendamiseks aastani 2012, sh eesmärgid koolitusmahtudele ja vabatahtlike päästeüksuste arvule.

Riikidevahelistest kriisireguleerimise ja elanikkonna kaitse alastest tegevustest on 2009. a osaletud NATO ja EL elanikkonnakaitse komiteede tegevuses (SCEPC, CPC, PROCIV) ning EL elanikkonnakaitse suurõppusel FloodEx. Lisaks on osaletud erinevatel seminaridel, konverentsidel ja väiksematel õppustel.

Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 püstitatud eesmärk: **Tagada elanike turvalisus ning kaitse nende julgeolekut ohustavate riskide eest.** Keskkonna hädaolukordadeks valmisoleku suurendamiseks korraldatakse pidevalt reostusõppusi ning osaletakse EL elanikkonnakaitse suurõppustel. „Hädaolukorra seaduse“ raames kinnitatud uue hädaolukordade riskianalüüsi koostamise juhendi abil saab analüüsida efektiivsemalt elanike turvalisust ja kaitset ohustavaid riske ning ohte. Merereostuse ja maismaal toimuvate suurõnnetuste likvideerimiseks on soetatud mitmeid reostustõrje vahendeid (konteinerid, laev). Elanike turvalisuse ja kaitse tagamiseks läbiviidud tegevused toetavad igati KS-is püstitatud eesmärgi saavutamist.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmarke saavutada:

- **Kriisireguleerimise raamseaduse „Hädaolukorra seadus“ vastuvõtmine ja uue hädaolukorra riskianalüüsi koostamise juhendi kinnitamine.**

Keskkonna, tervise ja elukvaliteedi valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang

Keskkonna, tervise ja elukvaliteedi tegevusvaldkonna tegevuste elluviimisel on mõjutatud sihtrühmaks terve Eesti elanikkond, kuna kõik inimesed on mõjutatud väliskeskkonna, siseruumide olukorra, toidu kvaliteedi, joogivee ja suplusvee kvaliteedi ning elanike turvalisuse ja kaitse parandamisele suunatud tegevustest. Jääkreostuskollete likvideerimine mõjutab elanikke, kes elavad jääkreostusobjekti läheduses ning tarbivad selle piirkonna põhjavett.

Keskkond, tervis ja elukvaliteet on kõige positiivsema ja tuntavama mõjuga sotsiaalsele keskkonnale, sest selle valdkonna kõik tegevused on suunatud inimese hea- ja rahulolu parandamisele. Nõuetekohase joogiveevarustuse tagamine ja ühisveevärgi ning -kanalisatsiooni võrgu laiendamine parandavad märgatavalt elanikkonna tervist ja elukvaliteeti, soodustavad pikas perspektiivis populatsiooni kasvu parema elukeskkonna ja haigusjuhtumite arvu vähenemise näol. Samuti suurendavad ulatuslikud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni ehitamise ning rekonstrueerimise projektid tööhõive kasvu ning mõjuvad positiivselt kohalikule ettevõtlusele.

Ulatuslik jääkreostusobjektide likvideerimine mõjub ergutavalt jääkreostuse likvideerimisega tegelevatele ettevõtetele. See omakorda võib luua uusi töökohti ja seeläbi suurendada leibkondade sissetulekuid. Elanike turvalisuse ja kaitse tagamisele suunatud tegevused mõjutavad positiivselt elanike üldist heaolu, kuna vähendavad kriisiohte ning kriisisituatsioonidest tingitud ebamugavusi.

Valdkond 5. Keskkonnakorraldus (kõiki valdkondi toetavad korralduslikud tegevused)

2007-2009. aastal on sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemi (edaspidi *KJS*) omavate organisatsioonide arv ISO 14001 sertifikaadi põhised kasvanud 176-lt 284-ni. Euroopa Ühenduse keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanõuetekohasuse süsteemi (edaspidi *EMAS*) sertifikaadiga on Eesti EMAS-i registris 2 ettevõtet. 2008. aastal viidi läbi uuring „Eestis rakendatavate keskkonnajuhtimissüsteemide analüüs“, mille eesmärk oli kaardistada peamised probleemid ettevõtete jaoks. 2009. a uuendati EMAS infovoldikut, mis tehti avalikkusele kättesaadavaks EMAS koduleheküljel.

2007. aastal koostati Eesti ettevõtetele ökomärgise taotlemise juhised ning 2008. aastal registreeriti

esimene EÜ ökomärgist kasutatav toode (AS Eskaro). 2008. aastal Euroopa konkursile esitatud ettevõtte AS Ecoprint (endine AS Triip) jõudis Euroopas keskkonnajuhtimise valdkonnas 3 parima hulka. 2009. a toimus Euroopa Ühenduse ökomärgise andmise süsteemi arendamiseks ning ökomärgise tutvustamiseks uue ökomärgise määruse jaoks Eesti seisukohtade kujundamine ning nende esitamine. Samuti telliti SEI-Tallinnalt uuring „Ettevõtete suutlikkuse tõstmine EL-i ökomärgise taotlemisel“. Eesti osales nii Euroopa Komisjoni kui ka Rootsi korraldatud ökomärgiste uuringutel.

2009. a jätkati keskkonnasõbraliku ettevõtte konkursi läbiviimist. Sõlmiti 2 uut vaba tahte lepingut erialaliitudega, kuhu märgiti ka nendepoolne kohustus teavitada oma liikmeid konkursi toimumisest. Samuti osaleti Euroopa keskkonnasõbralike ettevõtete konkursi juhtkomitee koosolekutel, kus pandi paika reeglid ja juhtnöörid Euroopasse kandideerimiseks 2010. aasta algul. Eesti esitas Euroopasse 3 kandidaati.

Keskkonnajuhtimissüsteemide edendamise strateegia aastateks 2007–2013 koostamisest loobuti 2008. a ning selle asemel otsustati välja töötada programm „Keskkonnajuhtimise põhimõtete parem rakendamine avalikus sektoris“, mis katab muuhulgas kogu keskkonnajuhtimissüsteemide edendamise strateegiasse kavandatud tegevuse. Programm töötati lõplikult välja 2009. aasta lõpuks ning selle eesmärgiks on keskkonnajuhtimise ning keskkonnahoidlike riigihangete juurutamine riigi- ja omavalitsusasutustes. Programmi raames toimuvad ka asjaomased koolitused.

Keskkonnamõju hindamise (edaspidi *KMH*) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi *KSH*) kvaliteedi tõstmise eesmärgil algatati 2007. a projekt „KMH ja KSH süsteemi analüüs“, samuti valmistati ette KMH ja KSH registrisüsteemi põhimõtteline struktuur ja lähteseisukohad. 2007. a valmis ka keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärgiks oli eelkõige täiendada ja täpsustada keskkonnamõju hindamise algatamist ja mõju hindavale eksperdile esitatavaid nõudeid. 2009. aastal alustati keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise kontseptuaalse muutmise aluste välja töötamist, mille eesmärgiks on muuta nimetatud horisontaalsed meetmed efektiivsemaks ja paremini rakendatavamaks. Mõju hindamise kontseptsiooni koostamise aluseks on võetud eelkõige kitsaskohad senises praktikas ning ka mitmete erinevate uuringute tulemusi. Osaliselt töötati välja muudatusettepanekud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse jaoks, mis arvestas ka kontseptsioonis käsitletut. Töö jätkub 2010. aastal.

2008. aastal töötati välja keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise registrisüsteem. Registri moodul paigutati Keskkonnalubade infosüsteemi koosseisu. KMH ja KSH süsteemi parendamiseks analüüsiti KMH ja teiste EL liikmesriikide keskkonnamõju hindamise süsteeme. KMH registri arendamine ning kasutuselevõtmine on praeguse seisuga veel pooleli. Registri arendustöö ja haldamisega tegeleb 2009. aastast Keskkonnaamet. Tegemist on väga olulise abivahendiga nii ametkonnale kui ka avalikkusele, kuna sisaldab laiaulatuslikku informatsiooni erinevatest mõju hindamistest.

Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna arengu toetusskeemi raames alustati 2008. a projekti „Eesti (Saare ja Harju maakonna) omavalitsuste suutlikkuse tõstmine ja koostöö edendamine keskkonnahoidlike riigihangete rakendamisel“. Projekti viiakse läbi perioodil 2009–2011 ja selle eesmärk on muuta avaliku sektori (eelkõige omavalitsuste) tarbimist jätkusuutlikkuse ja keskkonnahoiu suunas, tagada ressursside säästlik ja tõhus tarbimine ning keskkonnale ja inimese tervisele ohutumate toodete (teenuste) valik.

Uuring „Rakendusvalmite Keskkonnatehnoloogilise innovatsiooni perspektiivsuundade ja

pakutavate lahendite rakendusvalmiduse hindamine“ (HeiVälConsulting OÜ) valmis 2008. aasta lõpuks ja 2009. aastal toimus selle tulemuste avalikustamine ministeeriumi, HeiVälConsulting OÜ kodulehtedel ning paaril ettevõtjatele avatud seminaril. Uuringu tulemustega arvestas EAS oma ettevõtluse tugiprogrammides.

Keskkonnatehnoloogilise teekaardi (ETAP Teekaart) koostamiseks ja uuendamiseks valmis 2009. a tellimustöö „Eelduste loomine parima keskkonnapraktika rakendamiseks“. Samuti on koostamisel lähteülesanne, mille kohaselt toimub keskkonnatehnoloogiate rakendamise parimate näidiste täiendav otsing teaduse- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia rakenduskava raames koostatud (energotehnoloogia programm, biotehnoloogia programm), koostatavate (kosmosetehnoloogia programm) ja kavandatavate (keskkonnatehnoloogiate programm) riiklike programmide alateemadesse kuuluvatest näidistest ja toimetajatöö.

2009. a lõpetati uuring „Keskkonnatehnoloogilise innovatsiooni arendamine“, milles selgitati parima võimaliku tehnika nõuete kajastamine (edaspidi *PVT*) keskkonnakomplekslubades ja reaalne kasutuselevõtt külastatud 30 suurtootmiskäitisel. *PVT* rakendatuse aste oli 85-100%. Keskkonnakomplekslubade väljaandmine olemasolevatele käitistele jõudis 2009. aastal ca 100%-ni.

Tähtsamad tegevused perioodil 2007-2009, mis on aidanud KS-is püstitatud eesmäärke saavutada:

- **Programmi „Keskkonnajuhtimise põhimõtete parem rakendamine avalikus sektoris“ väljatöötamine, mille eesmärgiks on keskkonnajuhtimise ning keskkonnahoidlike riigihangete juurutamine riigi- ja omavalitsusasutustes.**
- **Muudatused keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses ning keskkonnamõju hindamise kontseptsiooni koostamine.**
- **KMH ja KSH registrisüsteemi väljatöötamine ning registri arendamine.**

Keskkonnakorralduse valdkonna sotsiaal-majandusliku mõju hinnang

Kuna keskkonnakorraldus puudutab kõiki eelpoolnimetatud tegevusvaldkondi ning neid toetavaid korralduslikke tegevusi, siis antud valdkonna tegevuste elluviimine mõjutab kõiki Eesti elanikke.

Keskkonnakorraldus tähendab kõiki valdkondi toetavaid korralduslikke tegevusi. Keskkonnajuhtimissüsteemide kasutuselevõtu juurutamine Eesti ettevõtete seas mõjutab ettevõtete halduskoormust (kasvab bürokraatliku asjaajamise maht), kuid saadav lisaväärtus konkurentsieelise näol mõjub ettevõtetele pikas perspektiivis positiivselt. Keskkonnatehnoloogiate areng omab positiivset mõju nii majanduslikule kui ka sotsiaalsele keskkonnale. Uute tehnoloogiate juurutamine mõjub ergutavalt ettevõtlusele ja tööhõivele, mis omakorda mõjutavad leibkondade majanduslikku olukorda. Investeeringud uutesse tehnoloogiatesse ja innovatsiooni mõjuvad ergutavalt ettevõtetevahelisele konkurentsile ja tõstavad kokkuvõttes Eesti konkurentsivõimet maailmamajanduses.

Keskkonnamõju hindamiste ja keskkonnamõju strateegiliste hindamiste kvaliteetne läbiviimine tagab hinnatava piirkonnaga seotud inimeste ohutuma elukeskkonna, kuna KMH ja KSH võtab muuhulgas arvesse ka elluviidava projekti sotsiaal-majanduslikke mõjusid. KMH ja KSH registri väljatöötamine soodustab infoühiskonna arengut, kuna paraneb info kättesaadavus.

4. Kokkuvõte

Alljärgnev tabel annab ülevaate KTK tähtsamatest tegevustest perioodil 2007-2009 valdkonniti ja KS-is püstitatud eesmärkidest.

Tabel 1. Ülevaade KTK tähtsamatest tegevustest perioodil 2007-2009

LOODUSVARADE SÄÄSTLIK KASUTAMINE JA JÄÄTMEKKE VÄHENDAMINE	
KS-is püstitatud eesmärk	Tähtsamad tegevused
<i>Jäätmed:</i> Aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust	Keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate tähtaegne sulgemine, mis vähendab oluliselt prügilate keskkonnamõju, kuna vanad keskkonnaohtlikud prügilad suletakse ning uute ehitamisel kasutatakse keskkonnahoidlikke tehnoloogiaid
	Kohtla-Järve ja Kiviõli poolkoksi prügilate sulgemis- ja korrastustööde taotluste rahuldamine. Tegemist on kõige suurema mahu ja kuludega keskkonnanõuetele mittevastavate ohtlike jäätmete prügilatega, mille rahastamine toimub Ühtekuuluvusfondi vahenditest.
	Pakendiseadusega rakendusid alates 2009. aastast pakendijäätmetele kõrgemad taaskasutamise sihtarvud, mis edendab jäätmete liigiti kogumist ja taaskasutamist.
<i>Vesi:</i> Saavutada pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea	Vesikondade ja alamvesikondade veemajanduskavade kinnitamine. Veemajanduskavades planeeritakse vee kaitse ja kasutamise abinõud
	Pinnavee ökoloogilise seisundi määramise kriteeriumide defineerimine ja esimene katseline pinnaveekogumite seisundi määramine
	Hinnatavate pinnaveekogumite arvu optimeerimine ja fikseerimine esimese veemajanduskava perioodi jaoks
<i>Maavarad:</i> Maavarade keskkonnasõbralik kaevandamine, mis säästab vett, maastikke ja õhku, ning maapõueressursi efektiivne kasutamine minimaalsete kadude ja minimaalsete jäätmetega	„Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2008–2015“ kinnitamine 2008. aastal
	“Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010-2020” eelnõu koostamine
<i>Mets:</i> Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike vajaduste tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis (pikemas kui strateegias käsitletud aeg 25 a)	Uute metsanduse ja looduskaitse arengukavade algatamine aastani 2020
<i>Kalad:</i> Tagada kalapopulatsioonide hea seisund ning kalaliikide mitmekesisus ja vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile	Pikaajaliste majandamis- ja arengukavade koostamine (riiklik angerja majandamiskava, EL Läänemere tursa taastamiskava, Põlula Kalakasvatusekeskuse arengukava, harrastuskalapüügi arengukava ning kormorani kaitse ja ohjamise tegevuskava), mis toetab kalastiku kaitse strateegilist eesmärki
<i>Ulukid:</i> Tagada jahiulukite ja muude ulukite liikide mitmekesisus ning asurkondade elujõulisus	„Jahinduse arengukava aastateks 2008–2013“ kinnitamine ja rakendamine
<i>Muld ja maakasutus:</i> Keskkonnasõbralik mulla kasutamine ning loodus- ja kultuurmaastike toimivus ja säästlik kasutamine	Toimub pidev mulla, põllumajandusmaastike ja rannikumaastike seire
MAASTIKE JA LOODUSE MITMEKESISUSE SÄILITAMINE	
KS-is püstitatud eesmärk	Tähtsamad tegevused
<i>Maastikud:</i> Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamine	Maastike mitmekesisuse säilitamise eesmärgil toetatakse Natura 2000 alal asuvate poollooduslike koosluste hooldamist ja taastamist ning põllumajandusmaade keskkonnasäästlikku majandamist. Kolme aasta jooksul on toetustena välja makstud rohkem

	kui 174 miljonit krooni
<i>Biooloogiline mitmekesisus:</i> Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine	Looduskaitse arengukava aastani 2020 algatamine
	Looduskaitse olulisust Eestis näitab kuulumine mitmetesse looduskaitsele suunatud rahvusvahelistesse ühendustesse (IUCN, AEWA) ja osalemine konventsioonide (Bern, CITES, EUROBATS) kohtumistel tagamaks kooskõla Eesti looduskaitse põhimõtetega ja looduskaitse korraldamisega
KLIIMAMUUTUSTE LEEVENDAMINE JA ÕHU KVALITEET	
KS-is püstitatud eesmärk	Tähtsamad tegevused
<i>Energia tootmine:</i> Toota elektrit mahus, mis rahuldab Eesti tarbimisvajadust, ning arendada mitmekesiseid, erinevatel energiaallikatel põhinevaid väikese keskkonnakoormusega jätkusuutlikke tootmistehnoloogiaid, mis võimaldavad toota elektrit ka ekspordiks	Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020 ja Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018 valmimine
	Baltimaade võimsaima tuulepargi Aulepa rajamine, mille aastane kogutoodang moodustab ca 1,3 % elektri lõpptarbimisest Eestis
<i>Energia tarbimine:</i> Energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine, tagades samas inimeste vajaduste rahuldamise, ehk tarbimise kasvu olukorras primaarenergia mahu säilimise tagamine	Edukalt on rakendatud „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ alasuuna „Energiasäästu arendamine elamumajanduses“ meetmeid nagu „Korterelamute renoveerimislaenu programm“ rahalise mahuga 766 miljonit krooni; „Elanike teavitamine elamute energiasäästlikkusest“ ja „Energiaaudit ja ehitise ekspertiisi ning ehitusprojekti koostamise toetamine“
<i>Osoonikihi kaitse:</i> Kõrvaldada järk-järgult nii tööstusest kui ka kodumajapidamistest osoonikihti kahandavad tehisained	2009. aastal monteeriti maha viimased haloonid teadaolevatelt Eesti lipu all sõitvatelt laevadelt
	2010. a 1. jaanuaril jõustus tehasepuhtusega HCFC-de (halogeenitud klorofluorosüvesinike) kasutamise keeld toodete või seadmete tootmises või hoolduses, mis vähendab oluliselt HCFC-de kahjulikku keskkonnamõju
<i>Transport:</i> Arendada välja efektiivne, keskkonnasõbralik ja mugav ühistranspordisüsteem, ohutu kergliiklus (muuta auto alternatiivid mugavamaks) ning sundpendelliiklust ja maanteevedusid vähendav asustus- ja tootmisstruktuur (vähendada transpordivajadust)	Kinnitati Transpordi arengukava 2006–2013
	2007. a alustati „Pargi ja reisi“ (P&R) süsteemi rakendamist, mis vähendab Tallinna keslinna liiklus- ja parkimiskoormust
KESKKOND, TERVIS JA ELUKVALITEET	
KS-is püstitatud eesmärk	Tähtsamad tegevused
<i>Väliskeskond:</i> Tervist säästev ja toetav väliskeskond	Toimub pidev välisõhu seire (linnaõhk, saasteainete ülekanne, sademete keemiline koostis, raskemetallide sadenemine), mis võimaldab operatiivselt anda teavet välisõhu kvaliteedi kohta
<i>Siseruum:</i> Inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum	Kiirgusohutuse riikliku arengukava aastateks 2008-2017 heakskiitmine
	Mitmetes piirkondades on koostatud radooniriski kaardid ja 2009. aastal kehtestati standard radooniohutu hoone projekteerimiseks
<i>Toit:</i> Keskkonnast tulenevate saasteainete sisaldus toiduahelas on inimese tervisele ohutu	Riiklike toiduvalmistamise seireprogrammide läbiviimine, mille eesmärgiks on toidu ohutuse ja kvaliteedi alase olukorra jälgimine ja inimeste tervisele ohtliku toidu avastamine
<i>Joogi- ja suplusvesi:</i> Joogi- ja suplusvesi on inimese tervisele ohutu	Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks ning joogiveevarustuse parandamiseks on investeeritud üle 5,6 miljardi krooni, tänu millele on elanikkonna varustus kvaliteetse joogiveega paranenud märgatavalt
<i>Jääkreostus:</i> Aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded	Jääkreostusobjektide likvideerimiseks on alates 2007. aastast investeeritud üle 89 miljonit krooni, millega on likvideeritud 28 riikliku tähtsusega jääkreostuskollet ja 23 kohaliku tähtsusega jääkreostuskollet
	Meetme „Jääkreostuse likvideerimine endistel sõjaväe- ja tööstusaladel“ investeringute kava 2009-2013 kinnitamine ja rahastamisotsuse tegemine 212 miljoni krooni ulatuses

<p><i>Elanike turvalisus ja kaitse:</i> Tagada elanike turvalisus ning kaitse nende julgeolekut ohustavate riskide eest</p>	<p>Kriisireguleerimise raamseaduse „Hädaolukorra seadus“ vastuvõtmine ja uue hädaolukorra riskianalüüsi koostamise juhendi kinnitamine, millega on suures osas korrastatud kogu hädaolukordadega seotud õigusruum</p>
<p>KESKKONNAKORRALDUS</p>	
<p>KS-is püstitatud eesmärk</p>	<p>Tähtsamad tegevused</p>
<p>KS ei käsitte keskkonnakorraldust</p>	<p>Programmi „Keskkonnajuhtimise põhimõtete parem rakendamine avalikus sektoris“ väljatöötamine, mille eesmärgiks on keskkonnajuhtimise ning keskkonnahoidlike riigihangete juurutamine riigi- ja omavalitsusasutustes.</p>
	<p>Muudatused keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses ning keskkonnamõju hindamise kontseptsiooni koostamine</p>
	<p>KMH ja KSH registrisüsteemi väljatöötamine ning registri arendamine</p>